

Tammelan lapsi- ja nuorisopoliittinen ohjelma 2014–2017

Vapaa-aikatoimi
2014–2017

SISÄLTÖ:

- 1. Johdanto**
- 2. Edellinen ohjelma vuosina 2011–2013 – toteutuneet tavoitteet**
- 3. Tilastotietoa kuntalaisista lasten ja nuorten näkökulmasta**
- 4. Tammelan lapsi ja nuorisopoliittinen ohjelma- visio 2017**
- 5. Tammelan lapsi ja nuorisopoliittinen ohjelma- tavoiteohjelma 2014–2017**
- 6. Seuranta**

1. Johdanto

Tammelan kunta on ollut yksi Kanta-Hämeen ensimmäisistä kunnista mihin laadittiin vuonna 2001 lapsi- ja nuorisopoliittinen ohjelma.

Tammelan nuorisotoimi otti vuonna 2006 tavoitteeksi lapsi- ja nuorisopoliittisen ohjelman täydentäminen vuoden 2006 aikana. Siitä pyrittiin saamaan ohjelma, jossa olisi tavoitteet ja toimenpiteet tammelalaisten lasten – ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi. Uusi päivitetty ohjelma saatiin vuosille 2007–2010. Tammelan kunta haki Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta valtionavustusta Tammelan lapsi- ja nuorisopoliittisen ohjelman 2011–2013 laatimiseen ja toimenpiteiden aikaansaamiseksi. Tammelan kunnalle myönnettiin 5.000 € hankkeen toteuttamiseen. Työryhmän tehtävänä on Tammelan lapsi- ja nuorisopoliittisen ohjelman 2011–2013 laatiminen ja toimenpiteiden aikaansaaminen.

Vuosille 2011–2013 laadittiin visio, missä Tammelan kunta pyrkii olemaan tulevaisuudessa lasten, nuorten ja perheiden kunta, jonka lapsi- ja nuorisopoliittikan peruseriaatteet ja arvot ovat turvallisuus, osallisuus, arvostus, luovuus ja kumppanuus-yhteistyö. Uutta lapsi- ja nuorisopoliittista ohjelmaa vuosille 2014–2017 lähdettiin päivittämään syksyllä 2013 lasten- ja nuorten ohjaus- ja palveluverkoston kanssa.

Tavoitteena on päästä mukaan UNICEFin lapsiystävällinen kunta – malliin vuonna 2015, missä autetaan kuntia edistämään lapsen oikeuksien toteutumista.

Malli perustuu kansainväliseen esikuvaan, jota UNICEF on toteuttanut maailmalla vuodesta 1996. Suomalainen malli kehitettiin yhteistyössä Hämeenlinnan kaupungin kanssa 2012–2013. Mallia laajennetaan asteittain ja sen on tarkoitus olla avoin kaikille kunnille vuonna 2015.

Tammela on lapsi- ja perhemyönteinen kunta, jossa lapsilla ja nuorilla on hyvä, turvallinen, virikkeellinen ja kannustava kasvu- ja oppimisympäristö.

Tammelassa vuoteen 2017 mennessä kiinnitetään erityistä huomiota lasten ja nuorten osallisuuteen vahvistamiseen, otetaan käyttöön vaikuttamismalli, jonka tarkoituksena on antaa kaikille lapsille ja nuorille mahdollisuus vaikuttaa omaan elämäänsä ja toimintaympäristöönsä. Vuosina 2014-2017 kiinnitetään erityisesti huomiota seuraaviin asioihin ;Tammelan varhaiskasvatuksessa on käytössä lapsilähtöinen pienryhmätoiminta ja aktiivisen oppimisen leikkiympäristöön liittyvää pedagogiikkaa.

Perusopetuksen laatukriteereissä osallisuus ja vaikuttaminen näkyvät mm.

oppilaskuntatoiminnassa ja vertaissovittelussa. Tammelassa jatketaan Lasten Parlamentin toimintaa ala-asteilla. Yläkoulun oppilaskuntatoimintaa kehitetään.

Kerhotoiminnan kautta saadaan jokaiselle lapselle ainakin yksi harrastus. Päiväkodit ja koulut olivat aktiivisesti mukana tapahtumien suunnittelussa ja toteutuksessa.

Nuorisovaltuusto toimintaa kehitetään paikallisten ja valtakunnallisten koulutusten kautta.

Nuori-ilta ja Tenavien Tammela-tilaisuudet järjestetään kerran valtuustokaudessa.

Nuorten ideoista kehitetään mm. uusia harrastustiloja ja alueita.

2. Edellinen ohjelma vuosina 2011–2013 toteutuneet tavoitteet

Tammelan lapsi ja nuorisopoliittinen ohjelma 2011–2013-toteutuminen

TAMMELA- LASTEN, NUORTEN JA PERHEIDEN KUNTA

Lapsi- ja nuorisopoliitiikan peruseriaatteen ja arvot ovat turvallisuus, osallisuus, arvostus, luovuus ja kumppanuus-yhteistyö

VISIO 2013

Tammela on lapsi- ja perhemyönteinen kunta, jossa lapsilla ja nuorilla on hyvä, turvallinen, virikkeellinen ja kannustava kasvu- ja oppimisympäristö

Lasten, nuorten ja perheiden palvelut toimivat asiakaslähtöisesti, tehokkaasti ja hyvässä yhteistyössä, jolloin ongelmiin löydetään ratkaisuja varhaisessa vaiheessa

Ennaltaehkäisevään työhön tehty panostus näkyy lisääntyneenä terveytenä ja hyvinvointina, korjaavan työn vähenemisenä ja kustannusten hallintana.

Lasten ja nuorten aktiivisuus ja osallisuus lisääntyy

VAHVUUDET	HEIKKOUEDET
Voimavarat ja palveluiden tuottaminen • palvelujen saatavuus hyvä (myös lähipalveluja) • kouluissa toimivat ryhmäkoot (pienet ryhmäkoot) • päivähoitoon paikat on saatu jaettua lain vaatimissa rajoissa • järjestötoiminta- ja yhteistyöverkostot Palveluprosessit ja yhteistyö: moniammatillisuus ja yhteistyö eri tahojen kanssa psykososiaaliset palvelut kouluilla varhaisen puuttumisen työmenetelmien osaaminen Ympäristö: rakennettu ja luonnonympäristö: • paljon virkistys - ja ulkoilumahdollisuuksia (järvet, Eerikkilä kulttuuriympäristö, retkeily ja virkistäytyminen) Terveydentilaan ja elämänhallintaan liittyvät vahvuudet: • Ulkoilu ja ulkoliikunta mahdollisuudet etenkin talviliikunnassa hyvät • Varhaiskasvatussuunnitelma • Seutuyhteistyö • lasten, nuorten ja perheiden osallisuutta edistetään	Voimavarat ja palveluiden tuottaminen henkilöresurssit puutteelliset monilla alueilla, esim. koulupsykologi, nuorisotyö, lastensuojelun sosiaalityö, puheterapia (vrt.lait, asetukset, suositukset) • ennaltaehkäisevä perhetyö • Kunnan hajanaisuus, paljon kyllä ja pitkät etäisyydet, perheiden eriarvoisuus • Lasten ja nuorten päiväkotit- ja kouluruokailujen "einesruokailut " Palveluprosessit ja yhteistyö: • neuvolan resurssit Ympäristö: rakennettu ja luonnonympäristö: haja-asutusalueiden ja taajamien leikkikenttien ylläpidon puuttuminen • tarvetta kasvillisuuden kohentamiseen ja valaistuksen parantamiseen virkistysalueilla • koulujen ja päiväkotien rakenteissa ja laadussa puutteita • koulukeskuksen piha-alue • sisäliikuntalilojen vähäisyys

MAHDOLLISUUS	UHAT
Palveluprosessit ja yhteistyö • Neuvolan vauvaperhetyöhön panostaminen Ympäristö: rakennettu ja luonnonympäristö: • Kaavoituksessa huomioidaan jo alueen palvelut mm. kerhotilat ja liikunta-alueet Terveystilaan ja elämänhallintaan liittyvät vahvuudet: • lähiruoka ja luomuruoka varhaiskasvatukseen ja kouluihin • Kunnan imagossa enemmän esille kestävä kehitys ja luonnon läheisyys	Terveystilaan ja elämänhallintaan liittyvät uhat • nuorten tupakoinnin ja humalajuomisen ja muiden päihteiden käytön lisääntyminen • nuorten masentuneisuuden lisääntyminen • lasten ja nuorten ylipaino ja muiden ravitsemusongelmien lisääntyminen • vanhemmuuden puute • nuorten työllistymisen ongelmat • nuorten syrjäytyminen Voimavarat ja palvelut Perheiden tukiverkoston puutteellisuus Päiväkotien ja koulujen kunnan heikentyminen Liian pienet ryhmät kouluissa Päiväkotien liian suuret ryhmät

TOTEUTUNEET TOIMENPITEET VUOSINA 2011–2013

Moninaisuus ja yhdenvertaisuus

- Erityisopetukselle on saatu enemmän resursseja sekä lisäksi saatu kaksi perhetyöntekijää, kaksi erityislastentarhaopettajaa ja yksi koulupsykologi sekä aloitettu etsivä nuorisotyö 25 %
- Kansainvälinen viikko järjestetään vuosittain päiväkodeissa ja kouluilla

Luova Tammela

- Erityisesti pyrittiin saamaan liikuntatiloja päiväkotien lasten päiväkäyttöön
- Torrolle kunnostettiin pienpallokenttä kunnan avustamana vuonna 2013
- Kulttuuritoimi järjesti ympäristötaiteen kurssin v. 2011 ja v. 2012 yhteistyössä Koulukeskuksen kanssa. Taideteokset olivat esillä kunnantalon pihalla

Digitaalinen sukupolvi

- Mediakasvatus on huomioitu perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen opetus-suunnitelmassa
- Koulut järjestivät vanhempainiltojen yhteydessä luentoja sosiaalisesta mediasta.

Lasten ja nuorten osallistuminen

- Tammelan Lasten Parlamentti aloitti toimintansa v. 2012 ja Nuorisovaltuusto juhli vuonna 2011 10-vuotista taivaltaan
- Nuoria kesätyöllistetty v. 2011 167 kpl, v. 2012 161 kpl ja v. 2013 165 kpl.

Perheiden tukeminen

- Nuorten ohjaus- ja palveluverkoston toiminta aloitettiin vuonna 2011. Toimii monialaisena yhteistyötahona, missä mukana 16 henkilöä.

- Varhaiskasvatuksessa on lähes koko henkilökunta koulutettu kasvatuskumppanuuden peruskurssilla, jolla tuetaan vanhemmuutta varhaiskasvatuksessa.

-Tammitarhan päiväkotia avattiin Riihivalkamassa 16.8.2013

Varhainen puuttuminen ja erityisryhmien tuki

- Seutukunnallisen VARPU:n päivitetään vuonna 2012
- Ankkuri-toiminta on vakiinnuttanut asemansa lasten ja nuorten pahoinpitelyjen, vahingontekojen ja näpistysten selvittämisessä. Perheväkivalta-tapauksiin on pystytty myös puuttumaan Ankkuri-toiminnan kautta.

-seudullinen nuorisoneuvoja vuodesta 2012

Kaikkien nuorten saaminen koulutukseen ja työelämään

- QVI-hanke ja seudullinen ja paikallinen etsivä nuorisotyö ovat tehneet työtä koulupudokkaiden ja nuorten työttömien parissa.
-Intro työpaja aloitti toimintansa vuonna 2013
-Seudullinen etsivä nuorisotyö on alkanut vuonna 2012 ja kuntaan on nimetty myös kaksi etsivää nuorisotyötä tekevää henkilöä.

Terveysten ja hyvinvoinnin edistäminen ja erojen kaventaminen

- Nuorisotoimen joka keväiset Hyvinvointipäivät 5-6 lk oppilaille on toteutuneet vuosittain
- Varhaiskasvatuksessa on lisätty liikkumista mm. liikuntatoimen OKM:n avustuksella. Lasten liikuntapassi/ syys 1-2 lk oppilaat saivat käyttöönsä seutukunnallisen liikuntapassin, joka oikeutti lapsia osallistumaan 12 kertaa ilmaiseksi seutukunnan urheiluseurojen
Välituntiliikuntaa on lisätty mm. Koulukeskuksessa kouluttamalla yläkoululaisista välituntiohjaajia.

Asuminen ja yhdyskuntasuunnittelu

- Varhaiskasvatus ja vapaa-aikatoimi ovat tehneet yhteistyötä teknisen toimen kanssa puistojen, leikki-alueiden ja lähiliikuntapaikkojen kehittämiseksi
- Nuorisovaltuusto antanut lausuntoja kaavoista

4.1 Moninaisuus ja yhdenvertaisuus				
Tavoite	Toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Toteutus 2011–2013
A) Kehittään kunnan palveluita erityisryhmien tarpeiden mukaan	Lasten ja nuorten erityispalveluja tuottavien tahojen verkoston kehittäminen Erityisopetuksen kehittäminen, pienryhmä opetuksen saatavuus Erityisnuorisotyöntekijän toimi Perhetyöntekijä Erityislastentarhanopettaja	2011 2013 2013 2011 2011	kaikki Opetustoimi Nuorisotoimi Perusturva Varhaiskasvatus	yhteistyötä tehdään entistä enemmän Erityisopetukselle on saatu enemmän resursseja kaksi perhetyöntekijää, kaksi erityislastentarhanopettajaa
B) Edistetään suvaitsevaisuutta ja yhdenvertaisuutta kunnan palveluissa - luodaan ja kehitetään tehokkaita puuttumisen malleja syrjintä tapauksia varten	Kehitetään Kivaa Koulu-toimintaa, Vertaissovittelua ja Frendi-toimintaa alakouluissa ja yläkoulussa Kaikkiin kiusaamistapauksiin puututaan	2011–2013 2011–2013	Opetustoimi Kaikki	KiVa-koulu-toimintaa ja vertaissovittelua toteutettu. Frendi toiminta on loppunut. Tammelan päiväkodissa on tehty kiusaamisen ehkäisemisen suunnitelma v. 2013, jonka mukaan toimitaan,

				tässä oli myös vanhemmat vanhempainilloissa osallisena.
C) Ohjataan lapsia ja nuoria kansainvälisyyden pariin ja opetetaan heitä arvostamaan erilaisuutta	Aletaan viettää kouluissa ja päiväkodeissa kansainvälistä päivää 24.10. Päivän suunnittelussa ovat mukana oppilaat. Teemaa käsitellään syvemmin suunnittelun aikana Kerhoissa kansainvälisiä vieraita	Vuosittain 24.10 2011–2013	Varhaiskasvatus, Opetustoimi, koulun oppilaskunta, nuorisotoimi, SRK, yhdistykset	Kansainväistä päivää vietetty päiväkodeissa aiemmin ja vuonna 2013 kaikki koulut ja päiväkodit mukana

4.2 Luova Tammela

Tavoite	Toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Toteutus
A) Kehitetään sekä monipuolistetaan lapsille ja nuorille järjestettävää tapahtumatoimintaa ja kulttuuritaustaista harrastetoimintaa	Aktivoidaan yhdistyksiä avustusten avulla suunnittelemaan ja järjestämään monipuolista toimintaa. Järjestetään vuosittain yhdistys-ilta sekä koulutusta yhdistyksille	2011–2013	vapaa-aikatoimi	Avustuksia jaettiin vuosittain noin 30 yhdistykselle
B) Järjestetään kuntalaisille lisää monikäyttöisiä harrastetiloja	Lisätään ja tehostetaan koulujen tilojen käyttöä koulupäivinä ja vapaa-aikana	2011	Opetustoimi, Varhaiskasvatus, vapaa-aikatoimi	Riihivalkaman koulun liikuntasalista on saatu liikuntatiloja

				päiväkodin käyttöön. Tammelan koulukeskuksesta päiväkotia on saanut vain satunnaisia vuoroja (n.4 vuoroa vuodessa) päiväkodin käyttöön. (Pitäisi olla vähintään tunti/viikko).
	Aktivoidaan asukasyhdistyksiä rakentamaan asukastupia ja pienpallokenttiä asuinalueille kunnan opastuksella ja avustuksella	2012–2013	Tammelan kylät ry vapaa-aikatoimi	Torrolle kunnostettiin pienpallokenttä kunnan avustamana vuonna 2013. Teuron lähiliikuntapaikka 2013
C) Lisätään vanhempien ja muiden aikuisten ympäristötietoutta ja kehitetään heidän suhtautumista kierrättämiseen sekä kestäviin elämäntapoihin	Lähdetään valmistelevaan kunnallista kestävä kehityksen ohjelmaa Koulutettujen ekoneuvojen hyödyntäminen kunnan eri toiminnoissa	2012 2011–2013	kaikki kaikki	Ei toteutunut Ei toteutunut

D) Lisätään ympäristökasvatusta kaikissa lasten ja nuorten käyttämissä kunnan palveluissa	Ympäristö-teemaviikko	kevät 2011	varhaiskasvatus, opetustoimi, nuorisotoimi, yhdistykset ja seurakunta	Nuorisotoimella Mustialassa teemapäivä kevät 2011
	Ympäristötaideteos yhteistyössä taitelijoiden kanssa	kesä 2011 ja kesä 2012	Kulttuuritoimi ja Koulukeskus	Kulttuuritoimi järjesti ympäristötaiteen kurssin v. 2011 ja v. 2012 yhteistyössä Koulukeskuksen kanssa. Taideteokset olivat esillä kunnantalon pihalla
	Vihreälippu-toiminnan laajentaminen ja toimintatapojen laajentaminen	2011–2013	Opetustoimi ja Varhaiskasvatus	Manttaali lähti mukaan Vihreälippu-toimintaan. Tammelan päiväkotiki Leinikki on Vihreä lippu päiväkotiki. He tekevät toimintaa säännöllisesti ja toiminta on myös

	Lasten ja nuorten ruokapalvelujen ekologisuuteen vaikuttaminen	2012–2013	Ruoka- ja siivouspalveluyksikkö, Varhaiskasvatus, Opetustoimi	vihreä lippu toimijoiden taholta tarkastettua.

4.3 Digitaalinen sukupolvi

Tavoite	Toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Toteutus
A) Tutustutaan lasten ja nuorten kanssa mediaympäristöihin tuetusti, turvallisesti ja ohjatusti	Atk-kerho muutetaan mediakerhoksi Mediakasvatuksen huomioiminen tehtäessä perusopetuksen ja Varhaiskasvatuksen OPS. Jokaisessa päiväkodin ryhmässä on käytettävissä tietokone lapsille.	syksy 2011 2011 2012	nuorisotoimi Opetustoimi, Varhaiskasvatus Varhaiskasvatus	Ei toteutunut Mediakasvatus on huomioitu perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen opetus-suunnitelmassa Ei ole toteutunut kokonaan
B) Lisätään kouluissa tapahtuvaa lasten ja nuorten mediakasvatusta	Opettajista koulutetaan Sosiaalisen Median asiantuntijoita	2011–2013	opetustoimi	Koulutusta on tapahtunut
C) Kehitetään vanhempien	Järjestetään vanhempieniltojen yhteydessä		opetustoimi ja	Koulut järjestivät

mediakasvatusta ja – lukutaitoa	luentoja aiheesta	2011– 2013	nuorisotoimi	vanhempainiltojen yhteydessä luentoja sosiaalisesta mediasta.
4.4 Lasten ja nuorten osallistuminen				
Tavoite	Toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Toteutus
A) Kehittää ja ylläpitää lasten ja nuorten osallistumisen kanavia	Perustetaan Tammelan Lasten Parlamentti Koulutetaan lapsia ja nuoria Aloitekanavan käyttämiseen Koulutetaan Nuorisovaltuuston jäseniä Koulukeskuksen oppilaskunnan kehittäminen	2011 2011– 2012 2011– 2013 2011	Nuorisotoimi, Opetustoimi, Nuorisovaltuusto Opetustoimi, Nuorisotoimi	Tammelan lasten Parlamentti aloitti toimintansa v. 2012 Nuorisovaltuusto juhli vuonna 2011 10-vuotista taivaltaan
B) Kuulla lapsia ja nuoria heidän ikätasoonsa sopivalla tavalla	Järjestetään Nuori-ilta ja Tenavien Tammela-tilaisuudet	2013	Nuorisotoimi	Nuori-ilta järjestettiin 11.2.2014
C) Aktivoida nuoria ottamaan osaa omien asioidensa eteenpäin viemiseen	Nuoria aktivoidaan oma-aloitteisuuteen kesätyöpaikan haussa Järjestää koulutusta nuorisovaltuuston jäsenille aloitteiden ja esitysten eteenpäin viemisestä	2011– 2013 2012	Nuorisotoimi Nuorisotoimi, Nuorisovaltuusto	Nuoria kesätyöllistettiin v. 2011 167 kpl, v. 2012 161 kpl ja v. 2013 165 kpl. on toteutunut
D) Otetaan lasten ja nuorten mielipiteet oikeasti huomioon	Hallintokunnat kysyvät lausuntoa kunnan kehittämiseen liittyvissä asioissa	2011– 2013	Kaikki	On toteutunut vain osittain.

kunnallisessa päätöksen teossa	nuorisovaltuustolta entistä enemmän			
	Alle kouluikäisten lasten palautteen antaminen esim. piirustusten kautta	2012–2013	Varhaiskasvatus	Toteutunut varhaiskasvatuksessa

4.5 Perheiden tukeminen

Tavoite	Toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	
A) Kehitetään perhepalveluita ”matalan kynnyksen” suuntaan	Iltapäivätoiminnan kehittäminen. Avointen päivähoitopalveluiden kehittäminen. Koululaisten aamu -ja iltapäivätoiminnan kehittäminen ja palveluiden laajentaminen	2011-2013	Varhaiskasvatus Opetustoimi Järjestöt	Ei ole toteutunut
B) Lisätään ja kehitetään kunnan eri toimijoiden välistä yhteistyötä	Aloitetaan Nuorten ohjaus- ja palveluverkoston toiminta	2011	Nuorisotoimi, Perusturva, Opetustoimi, FSHKY, Poliisi, työvoimatoimisto ja nuorten hankeet	Lasten – ja nuorten ohjaus- ja palveluverkosto aloitti vuonna 2011. Toimii monialaisena yhteistyötahona
	Varhaiskasvatuksen hyvinvointiryhmien kehittäminen	2011	Varhaiskasvatus	

4.6 Varhainen puuttuminen ja erityisryhmien tuki

Tavoite	Toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	
A) Tunnistaa perheiden	Huoliasteikko- käytössä	2011–	Kaikki	Ankkuri-toiminta

ongelmat ajoissa ja puuttua niihin	Ennaltaehkäisevä perhetyö Ankkuri-hankkeen juurruttaminen Ennaltaehkäisevä nuorisotyö	2013 2013 2011– 2013		on vakiinnuttanut asemansa lasten ja nuorten pahoinpitelyjen, vahingontekojen ja näpistysten selvittämisessä. Perheväkivalta-tapauksiin on pystytty myös puuttumaan Ankkuri-toiminnan kautta.
B) Kehittää kunnan yhteisiä ja yhtenäisiä toimintamalleja puuttumista varten	Seutukunnallisen VARPU:n päivittäminen	2012	Nuorisotoimi	Päivittäminen toteutettu vuonna 2012
4.7 Kaikkien nuorten saaminen koulutukseen ja työelämään				
Tavoite	Toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	
A) Pyritään tunnistamaan syrjäytymisvaarassa oleva nuori ja tarjotaan hänelle apua	Hyödynnetään olemassa olevien tahojen palveluita mm. Minne menet nuori (QVI), Tuetut opinpolut ja Ankkurihanke	2011– 2013	opetustoimi, nuorisotoimi, perusturva	Tuetut opinpolut, seudullinen nuorisoneuvoja, QVI-hanke ja seudullinen ja paikallinen etsivä nuorisotyö ovat

				tehneet työtä koulupudokkaiden ja nuorten työttömien parissa vuosina 2011–2013
B) Lisätään kouluissa ja nuorisotoimessa tiedottamista opiskelumahdollisuuksista	Järjestetään nuorille (8-luokka) matka Next Step-messuille	2012	opetustoimi ja nuorisotoimi	Järjestettiin 9-luokille 1/2014
D) Toteutetaan etsivää nuorisotyötä	Nimetään Etsivän nuorisotyön yhteyshenkilö. Järjestetään seutukunnallista koulutusta	2011	nuorisotoimi, perusturva	Seudullinen etsivä nuorisotyö on alkanut vuonna 2012 ja kuntaan on nimetty myös kaksi etsivää nuorisotyötä tekevää henkilöä.

4.8 Terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen ja erojen kaventaminen

Tavoite	Toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	
A) Liikkuva tammelalainen lapsi- ja nuori	Lisätään liikunnan määrä varhaiskasvatuksessa, koulussa ja nuorisotyössä, liikuntatoimessa Otetaan käyttöön Lasten liikuntapassi kevät/ syksy esikoululaiset, 1-2 lk Pyritään lisäämään tarkemmalla suunnittelulla liikuntatilojen päiväkäyttöä. Välituntiliikunnan lisääminen	2011–2013 2012 2012	Varhaiskasvatus, opetustoimi, vapaa-aikatoimi Opetustoimi, Varhaiskasvatus	Varhaiskasvatuksessa on lisätty liikkumista mm. liikuntatoimen OKM:n avustuksella. Lasten liikuntapassi/ syksy 1-2 lk oppilaat

				saivat käyttöönsä seutukunnallisen liikuntapassin, joka oikeutti lapsia osallistumaan 12 kertaa ilmaiseksi seutukunnan urheiluseurojen Välituntiliikuntaa on lisätty mm. Koulukeskuksessa kouluttamalla yläkoululaisista välituntiohjaajia.
B) Kehitetään terveiden elämäntapojen opetusta peruskouluissa	Hyvinvointipäivät alakouluissa sekä teemapäivä yläkoulussa yhteistyössä terveystiedon ja kotitalouden opettajien kanssa	kevät 2011–2013	opetustoimi ja nuorisotoimi	Hyvinvointipäivät ovat toteutuneet alakouluissa
C) Puututaan lasten, nuorten ja aikuisten mielenterveysongelmiin mahdollisimman aikaisessa vaiheessa	Huoliasteikko-käytössä. Lukioikäisten ja ammattikoulutuksessa olevien nuorten mielenterveyspalveluiden resurssien lisäys	2012–2013 2012-2013	Kaikki, Fstky	Kouluterveyden huollon kattavat palvelut sekä ohjaus muihin palveluihin jos tarvetta
D) Puututaan moniammatillisesti päihteiden aiheuttamiin ongelmiin perheissä	Hyödynnetään olemassa olevien tahojen palveluita mm. A-klinikka, perusturva, Ankkurihanke. Lastensuojelulaki ja oppilashuoltoryhmä. Pyritään madaltamaan palveluihin hakeutuvien kynnystä.	2011–2013	Kaikki	Seudullinen ehkäisevän päihdehuollon yhteistyöryhmä

E) Lisätään lasten- ja nuorten liikenneturvallisuutta Tammelassa	Toteutetaan poliisin ja koulujen kanssa liikenneturvallisuuspäivä keväisin kouluilla	2011–2013	Opetustoimi, poliisi, nuorisotoimi	Forssan seudun liikenneturvallisuus suunnitelma ilmestyi vuonna 2013
	Poliisi vieraillee Manttaalilla kaksi kertaa vuodessa kertomassa nuorten turvallisuudesta	2011–2013		

4.9 Asuminen ja yhdyskuntasuunnittelu

Tavoite	Toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	
A) Nuorille pyritään saamaan ensiasuntoja Tammelassa	Asunto-ohjelmassa otetaan huomioon alle 29-vuotiaat asunnon tarvitsijat sekä vuokra-asuntoja perheille	2011	kunnanhallitus	ei toteutunut
	Järjestetään kampanja, jossa aktivoidaan vuokraamaan ”vinttejä” nuorille	2012	Nuorisotoimi	ei toteutunut
B) Puistoja, leikki-alueita ja lähiliikuntapaikkoja kehitetään mahdollisimman lapsia ja nuoria aktivoivaksi	Aloitekanavan kunta kysyy osion hyödyntäminen ja lanseeraus tekniselle toimelle	2011	tekninen toimi, nuorisotoimi	Varhaiskasvatus ja vapaa-aikatoimi ovat tehneet yhteistyötä teknisen toimen kanssa puistojen, leikki-alueiden ja lähiliikuntapaikkojen kehittämiseksi
C) Kaavoituksessa otetaan huomioon lasten ja nuorten näkökulmat	sama kuin edellä	2011	tekninen toimi ja nuorisotoimi	Nuorisovaltuusto antanut lausuntoja kaavoista

3. Tietoa kunnasta lasten ja nuorten näkökulmasta

3.1 Väestö

Vuoden 2012 lopulla Tammelan kunnassa oli asukkaita 6 542. Perheiden lukumäärä vuonna 2012 oli 1 867 ja näistä lapsiperheiden osuus oli 39,5 % Vuonna 2012 yksinhuoltajaperheiden osuus lapsiperheistä oli 12,6 %.

Ydinperheet yleistivät Tammelan yläasteen oppilaiden perherakenteena. Vuonna 2006 yläasteen oppilaista 23 prosentilla oli perherakenteena muu kuin ydinperhe, kun vuonna 2008 vastaava osuus oli 16 prosenttia.

Kouluterveyskyselyn mukaan ydinperheet olivat yleisempiä Tammelassa kuin Kanta-Hämeen maakunnassa.

Tammelan väestö 2012

Aluejako	Väestö 2012				Muutos			
	Yhteensä	0-14	15- 64	65 +	2010- 2012			
834								
Tammela	6542	1137	4006	1399	-49			
8341								
Tammela	6505	1128	3985	1392	-50			
834101								
Tammela	6505	1128	3985	1392	-50			
834101001								
Patakangas	95	14	65	18	-2			
834101002								
Susikas	179	26	108	45	2			
834101003								
Teuro	245	32	154	59	-1			

834101004					
Kaukjärvi	375	68	240	67	-2
834101005					
Tammelan					
kirkonkylä	2541	371	1501	669	-6
834101006					
Kirstilä-Kytö	361	110	227	24	22
834101007					
Hykkilä-					
Lunkaa	415	78	268	69	-10
834101008					
Riihivalkama	647	127	433	87	-21
834101009					
Sukula	203	37	134	32	-15
834101010					
Kallio	94	22	39	33	1
834101011					
Torro	124	21	75	28	-8
834101012					
Letku	350	70	216	64	5
834101013					
Saari-					
Kaukola	250	44	145	61	-8
834101014					
Porras	383	68	238	77	-10
834101015					
Liesjärvi	243	40	142	61	3

3.2 Perheen tuki

Lastensuojeluilmoituksia sosiaalityö vastaanotti vuoden 2009 aikana 25 kappaletta ja vuoden 2010 aikana 45 kappaletta. Kaikki ilmoitukset johtivat yhteydenottoon. Ilmoitusten määrän kasvu johtuu laajentuneesta ilmoitusvelvollisuudesta sekä poliisin ja nuorisotoimen koulupäätöstempauksesta, jossa alaikäisten alkoholin hallussapitoon puututtiin. Tällöin kirjattiin 13 lastensuojeluilmoitusta.

Lastensuojelun tukipalveluiden käyttö Tammelassa

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Lastensuojelun avohuollon tukitoimien piirissä 0-17 -vuotiaita vuoden aikana, % vastaavanikäisestä väestöstä	3,3	2	2,5	3,2	2,6	
Lastensuojelun avohuollon tukitoimien piirissä 0-20 -vuotiaita vuoden aikana, % vastaavanikäisestä väestöstä	3,1	1,8	2,2	2,9	2,4	

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Huostassa olleet 0-17 -vuotiaat viimeisimmän sijoitustiedon mukaan, % vastaavanikäisestä väestöstä		0,3	0,4	0,4	0,4	
Kasvatus- ja perheneuvonnan asiakkaat vuoden aikana / 1000 alle 18-vuotiaasta	40,1	29	32,4	52,6	61,1	77,4

(Sotkanet 2013)

3.3 Toimeentulo

Tammelan kunnan väestöstä v. 2011 työllisiä oli 42,4 %. Työttömyysprosentti oli 8,2 vuonna 2012. Näistä pitkäaikaistyöttömiä oli 27,3 %. Nuorisotyöttömiä 18–24-vuotiaasta työvoimasta samana vuonna oli 9,0 %.

Vuonna 2009 kaikista lapsiperheistä 7,2 % sai toimeentulotukea Tammelan kunnassa. Vuonna 2011 vastaava määrä oli 7,9 % Lapsiperheiden toimeentulossa on 2010-luvun alussa on nähtävissä hienoinen pientuloisuusasteen lisääntyminen. Taulukossa on nähtävillä Tammelan ja Forssan seutukunnat luvut.

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Toimeentulotukea						

pitkäaikaisesti saaneet lapsiperheet, % lapsiperheistä						
Tammela	5,8	6,6	7,2	7,1	7,9	
Forssan seutu	6,6	7,3	8,8	8,1	8,9	

Taulukoissa on nähtävillä Tammelan tietoja vuosilta 2007–2012

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 18-24 -vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä	2,5		1,7	1,5	1,5	
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25-64-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä	0,9	0,8	1,1	1,4	1,5	

Toimeentulotukea saaneet 18-24-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä	8,1	7,4	11,3	8,6	8,4	
--	-----	-----	------	-----	-----	--

3.4 Terveys

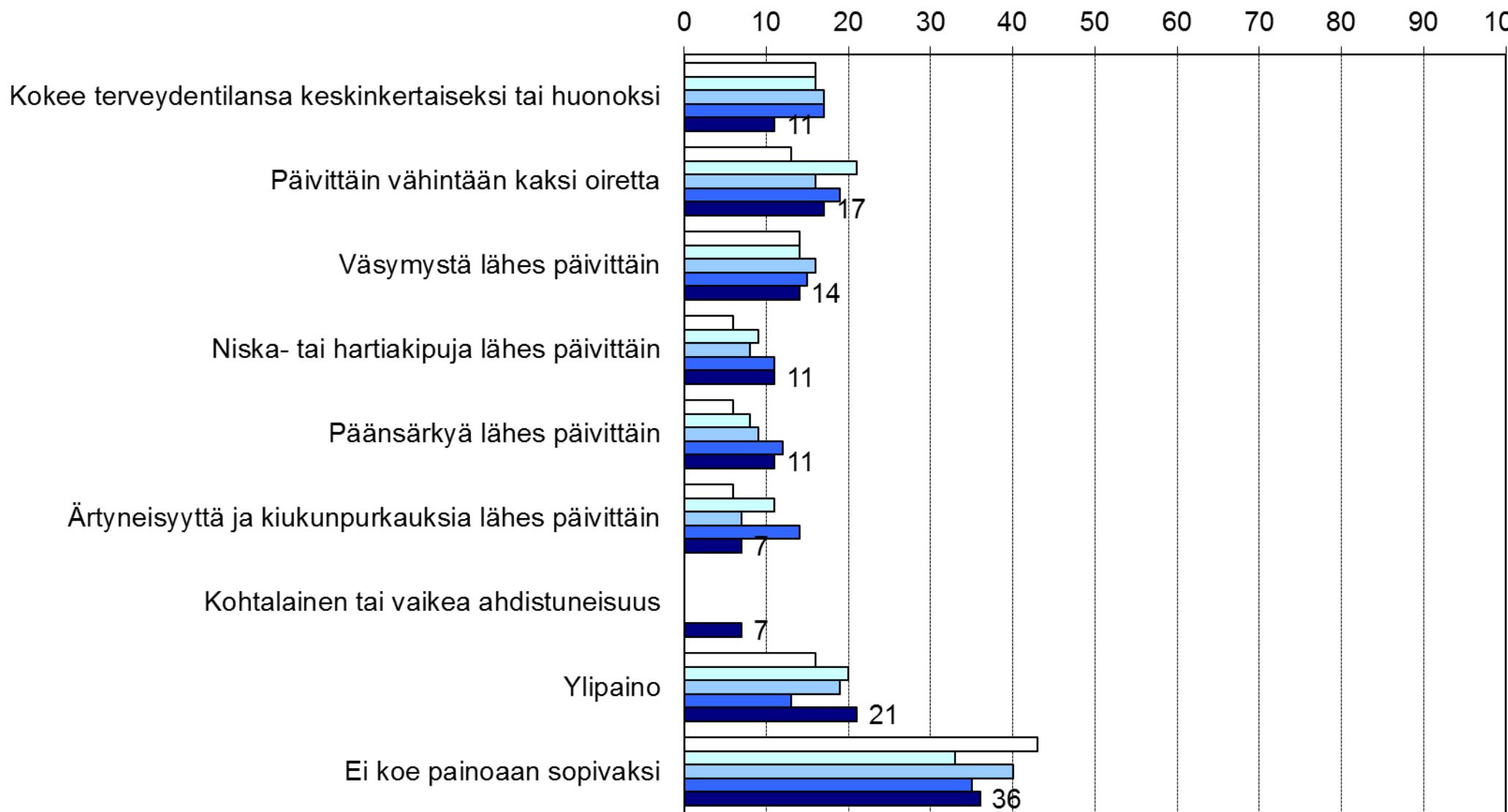
Oheisessa taulukossa kunnan yleinen sairastavuus indeksi verrattuna Jokioisten kunnan vastaavaan lukuun.

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
sairastavuus indeksi, ikävakioitu (KELA)						
Tammela	97,2	96,6	95,3	96,0	95,6	91,8
Jokioinen	88,8	89,2	85,4	89,2	93,7	93,5

KOETTU TERVEYS

Vakioidut prosenttiosuudet

Tammela

□ 2004 (n=158)

□ 2006 (n=184)

□ 2008 (n=161)

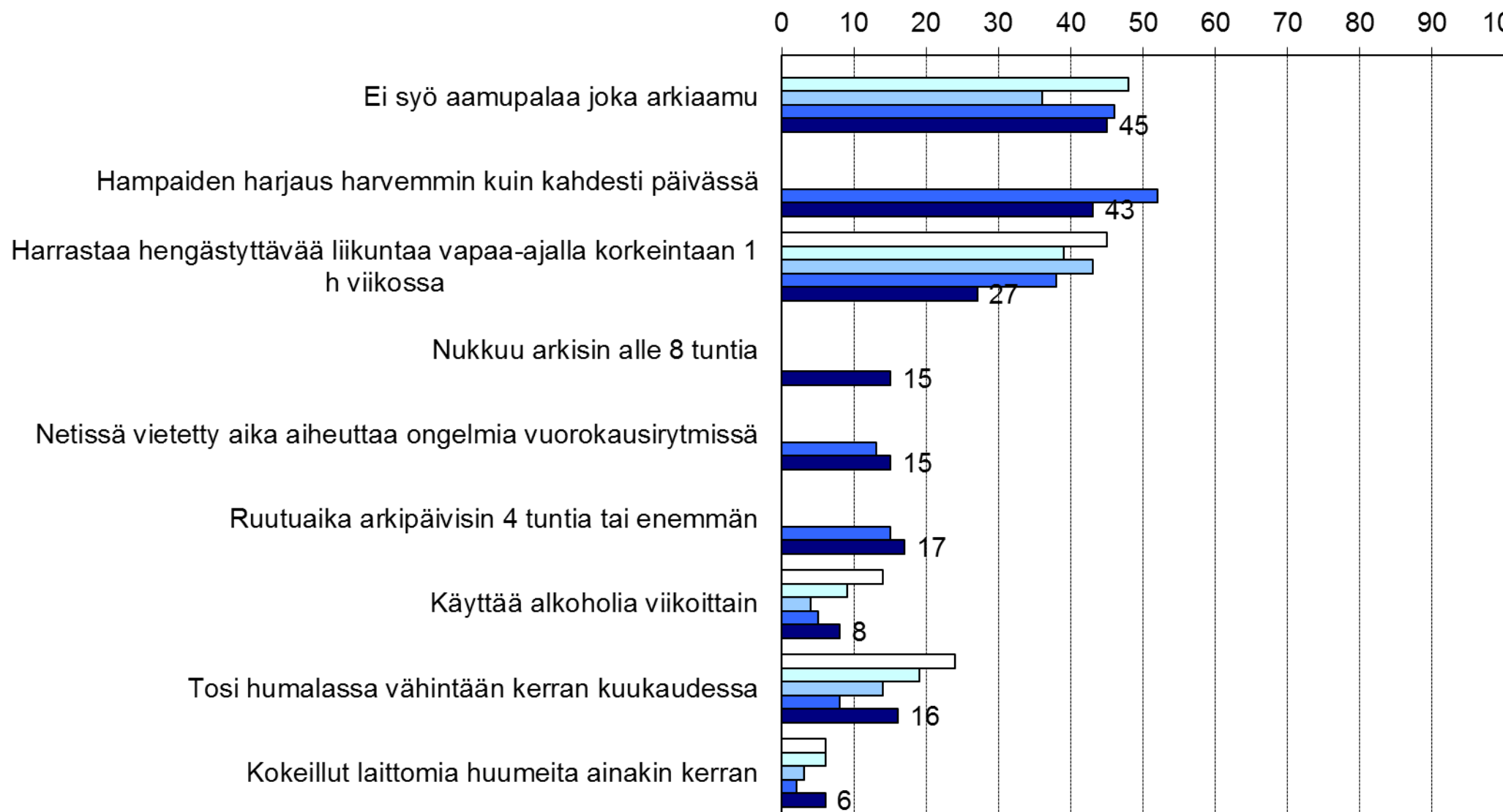
■ 2010 (n=150)

■ 2013 (n=147)

TERVEYSTOTTUMUKSET

Vakioidut prosenttiosuudet

Tammela

□ 2004 (n=158)

□ 2006 (n=184)

□ 2008 (n=161)

■ 2010 (n=150)

■ 2013 (n=147)

Forssan seudun hyvinvointi- ja turvallisuusstrategian seuranta vuoteen 2010 – Hyvinvointitaseen tilastoaineistossa (FSTKY 6.5.2008) todetaan, että alkoholin myynti on ollut koko 2000-luvun Forssassa huomattavasti maan keskimäärän yläpuolella nousten koko ajan; maan keskiarvo vuonna 2006 oli 8,4 litraa / asukas 100 %:sta alkoholia, kun se Forssassa samaan aikaan oli 13,4 litraa 100 % alkoholia / asukas. Forssan seudun maalaiskunnat ovat olleet koko 2000-luvun maan keskiarvon alapuolella; Jokioisilla ja Humppilassa alkoholin kulutuksen määrä on laskenut. Tammelassa alkoholin kulutus on pysynyt lähes samana koko 2000-luvun alun ajan (ks. taulukko 1).

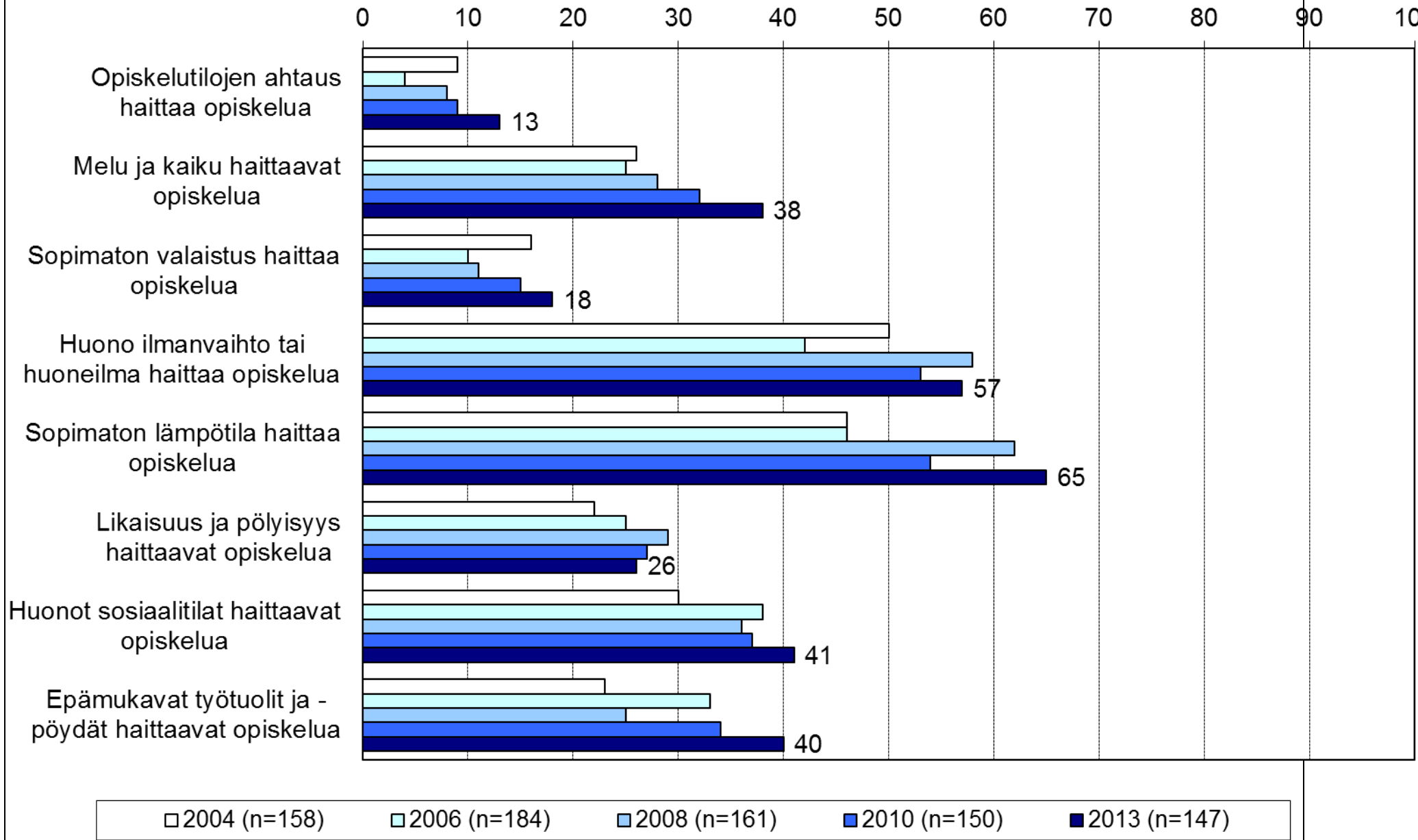
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Koko maa	8,2	8,2	8,4	8,7	8,5	8,3	8,1	8,2	7,7
Kanta-Häme	8,3	8,2	8,5	9,0	8,8	8,5	8,4	8,5	7,9
Forssa	12,6	12,9	13,4	13,8	13,4	13	12,7	13,1	12,2
Humppila	4,7	4,4	4,6	4,8	4,5	4,2	4,1	4,4	4,3
Jokioinen	3	2,7	2,5	2,4	2,6	2,6	2,6	2,5	2,3
Tammela	2,8	2,9	2,9	2,8	2,8	2,8	2,7	2,7	2,5
Ypäjä	3,5	3,4	3,7	3,6	3,4	3,4	3,4	3,6	3,3
Forssan seutukunta	8	8	8,3	8,5	8,3	8	7,9	8,1	7,6

Taulukko 1. Alkoholijuomien myynti / asukas 100-prosenttisena alkoholilitroina.

FYYSISET TYÖOLOT

Vakioidut prosenttiosuudet

Tammela

3.5 Asuminen

Tammela on pinta-alaltaan laaja maalaismainen kunta. Asuminen tapahtuu pääosin pientaloissa: vuonna 2007 omakoti- tai rivitaloissa asui 88 % asuntokunnista. Asuntokunnat asuvat pääosin omistusasunnoissa; vuonna 2006 vain 14,1 % asui vuokra-asunnossa. (Sotkanet)

Tammelassa asuntokuntia vuonna 2012 oli 2821, joissa 26,2 %:ssa asui vähintään yksi alle 18 vuotias lapsi.

Ahtaasti asuvien lapsiasuntokuntien osuus kaikista lapsiasuntokunnista on laskenut vuoden 2009 31,8 prosentista 30,8 %:iin. (Sotkanet)

Tammelan kuntaan kuuluu useita kyliä.

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Asuntokunnat, joissa on vähintään yksi alle 18-vuotias henkilö, % kaikista asuntokunnista	27,5	27,2	27,0	26,6	26,3	26,2
Yhden hengen asuntokunnat, % asuntokunnista	31,4	31,6	31,5	32,3	32,8	32,8

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Ahtaasti asuvat lapsiasuntokunnat, % kaikista lapsiasuntokunnista	29,7	30,0	31,8	31,5	31,1	30,8
Asuntokunnat yhteensä, lkm	2808	2802	2796	2804	2808	2821

3.6 Turvallisuus

Rikostilastot Tammela 2008–2010 (Poliisin tiedot).

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Rikosten määrä yhteensä (rikoslakirikokset)	527	475	416	553	538	526
Henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset	20	11	7	20	11	7

Huumausainerikoksia	11	8	7	11	5	8

Nuorten tekemät rikokset 2010		alle 15	15–17 v.	18–20 v.	21–30 v.
omaisuusrikokset		6	4	0	4
liikenne rikokset		1	14	12	37
liikenne rikkomukset		0	4	11	57

Nuorten tekemät rikokset	2010	2011	2012	2013		
Alle 15v. tekemät omaisuus	527	475	416	553		
Henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset	20	11	7	20		

Huumausainerikoksia	11	8	7	11		

--	--	--	--	--	--	--

Kotihälytykset Tammelassa vuosina 2007 ja 2009–2010 (Poliisin tiedot)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Kotihälytys: perheväkivalta	12	9	9	17	18	11	9
Muut kotihälytykset sis. häiritsevä meteli ja henkilö häiriöksi	15	13	13	14	17	27	20
muu syy	3	10	8	5	7	11	8

YHT	30	32	30	36	42	49	37
-----	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------

3.8 Vapaa-aika

PERUSKOULUN 8. JA 9. LUOKKIE OPPILAIDEN TULOKSET

Elinolot

Taulukko 1. Muutokset elinoloissa peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilailla vuosina 2004–2013.

Jos solu on tyhjä, merkittäviä muutoksia ei ole tapahtunut.

ELINOLOT	Vuosi 2013 verrattuna edelliseen kyselyvuoteen	Vuosi 2013 verrattuna kaikkiin aikaisempiin kyselyvuosiin	Muutos pidemmällä aikavälillä
Vanhempien tupakointi			vähentyminen vuodesta 2006 päättyi
Vanhempien työttömyys	vähentyi		
Vanhempien tietoisuus viikonloppuiltojen viettopaikasta			
*Keskusteluvaikeudet vanhempien kanssa	vähentyivät		
Perheen yhteinen ateriointi iltoisin	yleistyi		
*Läheiset ystävyssuhteet	yleistyivät		yleistyminen vuodesta 2008
Läheisen alkoholin käytön aiheuttamat ongelmat	yleistyivät		
Fyysisen uhan kokeminen	yleistyi		
Seksuaalisen väkivallan kokeminen	uusi indikaattori	uusi indikaattori	uusi indikaattori
Toistuva rikkeiden tekeminen			yleistyminen vuodesta 2006

*Indikaattorin alhaisesta %-osuudesta johtuen huomioidaan pienemmät muutokset ja erot

Taulukko 2. Erot elinoloissa sukupuolten välillä sekä verrattuna maakuntaan ja koko maahan peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilailla vuonna 2013.

Jos solu on tyhjä, merkittäviä eroja ei ole.

ELINOLOT	Ero sukupuolten välillä vuonna 2013	Ero Kanta-Hämeeseen vuonna 2013	Ero koko maahan vuonna 2013
Vanhempien tupakointi			
Vanhempien työttömyys			harvinaisempaa
Vanhempien tietoisuus viikonloppuiltojen viettopaikasta	työillä yleisempää	yleisempää	
*Keskusteluvaikeudet vanhempien kanssa			
Perheen yhteinen ateriointi iltoisin	pojilla yleisempää		
*Läheiset ystävyssuhteet	työillä yleisempiä		
Läheisen alkoholin käytön aiheuttamat ongelmat	työillä yleisempiä		
Fyysisen uhan kokeminen	pojilla yleisempää		
Seksuaalisen väkivallan kokeminen	työillä yleisempää		yleisempää
Toistuva rikkeiden tekeminen	pojilla yleisempää		

*Indikaattorin alhaisesta %-osuudesta johtuen huomioidaan pienemmät muutokset ja erot

Kouluolot

Taulukko 3. Muutokset kouluoloissa peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilailla vuosina 2004–2013.

Jos solu on tyhjä, merkittäviä muutoksia ei ole tapahtunut.

KOULUOLOT	Vuosi 2013 verrattuna edelliseen kyselyvuoteen	Vuosi 2013 verrattuna kaikkiin aikaisempiin kyselyvuosiin	Muutos pidemmällä aikavälillä
Puutteet koulun fyysisissä työoloissa	yleistyivät	yleisempiä	yleistyminen vuodesta 2004
Koulutapaturmat	yleistyivät	yleisempiä	
Ongelmat koulun työilmapiiirissä	yleistyivät	yleisempiä	yleistyminen vuodesta 2008
Koulussa kuulluksi tuleminen	vähentyi	harvinaisempaa	yleistyminen vuodesta 2006 päättyi
Koulutyön määrän kokeminen liian suureksi	yleistyi		yleistyminen vuodesta 2008
Opiskeluun liittyvät vaikeudet	vähentyivät		
*Koulukiusatuksi joutuminen viikoittain	yleistyi		
*Toistuva lintsaaminen	yleistyi		
Tietoisuus tavoista vaikuttaa koulun asioihin	vähentyi		

*Indikaattorin alhaisesta %-osuudesta johtuen huomioidaan pienemmät muutokset ja erot

Taulukko 4. Erot kouluoloissa sukupuolten välillä sekä verrattuna maakuntaan ja koko maahan peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilailla vuonna 2013.

Jos solu on tyhjä, merkittäviä eroja ei ole.

KOULUOLOT	Ero sukupuolten välillä vuonna 2013	Ero Kanta-Hämeeseen vuonna 2013	Ero koko maahan vuonna 2013
Puutteet koulun fyysisissä työoloissa	työillä yleisempiä	yleisempiä	yleisempiä
Koulutapaturmat	työillä yleisempiä		yleisempiä
Ongelmat koulun työilmapiirissä	pojilla yleisempiä	yleisempiä	yleisempiä
Koulussa kuulluksi tuleminen		harvinaisempaa	harvinaisempaa
Koulutyön määrän kokeminen liian suureksi	työillä yleisempää		
Opiskeluun liittyvät vaikeudet	pojilla yleisempiä		
*Koulukiusatuksi joutuminen viikoittain		yleisempää	yleisempää
*Toistuva lintaaminen	pojilla yleisempää		
Tietoisuus tavoista vaikuttaa koulun asioihin		harvinaisempaa	harvinaisempaa

*Indikaattorin alhaisesta %-osuudesta johtuen huomioidaan pienemmät muutokset ja erot

Koettu terveys

Taulukko 5. Muutokset koetussa terveydessä peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilailla vuosina 2004–2013.

Jos solu on tyhjä, merkittäviä muutoksia ei ole tapahtunut.

KOETTU TERVEYS	Vuosi 2013 verrattuna edelliseen kyselyvuoteen	Vuosi 2013 verrattuna kaikkiin aikaisempiin kyselyvuosiin	Muutos pidemmällä aikavälillä
*Kokemus hyvästä terveydestä	yleistyi	yleisempää	
Useiden oireiden kokeminen päivittäin			
Päivittäin koettu väsymys			
Viikoittain koetut niska- tai hartiakivut			
Viikoittain koettu päänsärky			vähentyminen vuodesta 2006 päättyi
*Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus	uusi indikaattori	uusi indikaattori	uusi indikaattori
Koulu-uupumus			
Ylipaino	yleistyi		

*Indikaattorin alhaisesta %-osuudesta johtuen huomioidaan pienemmät muutokset ja erot

Taulukko 6. Erot koetussa terveydessä sukupuolten välillä sekä verrattuna maakuntaan ja koko maahan peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilailla vuonna 2013.

Jos solu on tyhjä, merkittäviä eroja ei ole.

KOETTU TERVEYS	Ero sukupuolten välillä vuonna 2013	Ero Kanta-Hämeeseen vuonna 2013	Ero koko maahan vuonna 2013
*Kokemus hyvästä terveydestä	pojilla yleisempää	yleisempää	yleisempää
Useiden oireiden kokeminen päivittäin	työillä yleisempää		
Päivittäin koettu väsymys	työillä yleisempää		
Vikoittain koetut niska- tai hartiakivut	työillä yleisempiä		
Vikoittain koettu päänsärky	työillä yleisempää	harvinaisempaa	harvinaisempaa
*Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus		harvinaisempaa	harvinaisempaa
Koulu-uupumus	pojilla yleisempää		
Ylipaino	pojilla yleisempää		yleisempää

*Indikaattorin alhaisesta %-osuudesta johtuen huomioidaan pienemmät muutokset ja erot

Terveystottumukset

Taulukko 7. Muutokset terveystottumuksissa peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilailta vuosina 2004–2013.

Jos solu on tyhjä, merkittäviä muutoksia ei ole tapahtunut.

TERVEYSTOTTUMUKSET	Vuosi 2013 verrattuna edelliseen kyselyvuoteen	Vuosi 2013 verrattuna kaikkiin aikaisempiin kyselyvuosiin	Muutos pidemmällä aikavälillä
Aamupalan syöminen arkisin			
Koululounaan syöminen päivittäin	vähentyi		
Hampaiden harjaaminen vähintään kahdesti päivässä	yleistyi		
Liikunnan harrastaminen vapaa-ajalla	yleistyi	yleisempää	yleistyminen vuodesta 2008
Vähintään neljän tunnin ruutuaika arkipäivisin			
Vähintään 8 tunnin yöunet arkisin	uusi indikaattori	uusi indikaattori	uusi indikaattori
Päivittäinen tupakointi	yleistyi		
Humalajuominen vähintään kerran kuukaudessa	yleistyi		vähentyminen vuodesta 2004 päättyi
*Laittomien huumeiden kokeilu	yleistyi		

*Indikaattorin alhaisesta %-osuudesta johtuen huomioidaan pienemmät muutokset ja erot

Taulukko 8. Erot terveystottumuksissa sukupuolten välillä sekä verrattuna maakuntaan ja koko maahan peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaille vuonna 2013. Jos solu on tyhjä, merkittäviä eroja ei ole.

TERVEYSTOTTUMUKSET	Ero sukupuolten välillä vuonna 2013	Ero Kanta-Hämeeseen vuonna 2013	Ero koko maahan vuonna 2013
Aamupalan syöminen arkisin	pojilla yleisempää		
Koululounaan syöminen päivittäin		yleisempää	yleisempää
Hampaiden harjaaminen vähintään kahdesti päivässä	työillä yleisempää	yleisempää	yleisempää
Liikunnan harrastaminen vapaa-ajalla		yleisempää	yleisempää
Vähintään neljän tunnin ruutuaika arkipäivisin	pojilla yleisempää	harvinaisempaa	harvinaisempaa
Vähintään 8 tunnin yöunet arkisin		yleisempää	yleisempää
Päivittäinen tupakointi	pojilla yleisempää	yleisempää	yleisempää
Humalajuominen vähintään kerran kuukaudessa			yleisempää
*Laittomien huumeiden kokeilu			harvinaisempaa

*Indikaattorin alhaisesta %-osuudesta johtuen huomioidaan pienemmät muutokset ja erot

Kokemus oppilashuollon tuesta

Taulukko 9. Muutokset oppilashuollon tuen kokemisessa peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaille vuosina 2004–2013. Jos solu on tyhjä, merkittäviä muutoksia ei ole tapahtunut.

KOKEMUS OPPILASHUOLLON TUESTA	Vuosi 2013 verrattuna edelliseen kyselyvuoteen	Vuosi 2013 verrattuna kaikkiin aikaisempiin kyselyvuosiin	Muutos pidemmällä aikavälillä
*Kouluterveydenhoitajalle pääsyn kokeminen vaikeaksi	vähentyi		
Koululääkärille pääsyn kokeminen vaikeaksi	vähentyi	harvinaisempaa	vähentyminen vuodesta 2006
*Koulukuraattorille pääsyn kokeminen vaikeaksi	vähentyi		yleistyminen vuodesta 2006 päättyi
Koulupsykologille pääsyn kokeminen vaikeaksi	vähentyi	harvinaisempaa	vähentyminen vuodesta 2006
*Avun saaminen koulunkäynnin vaikeuksiin			
Avun hakeminen masentuneisuuteen	yleistyi		

*Indikaattorin alhaisesta %-osuudesta johtuen huomioidaan pienemmät muutokset ja erot

Taulukko 10. Erot oppilashuollon tuen kokemisessa sukupuolten välillä sekä verrattuna maakuntaan ja koko maahan peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaille vuonna 2013.

Jos solu on tyhjä, merkittäviä eroja ei ole.

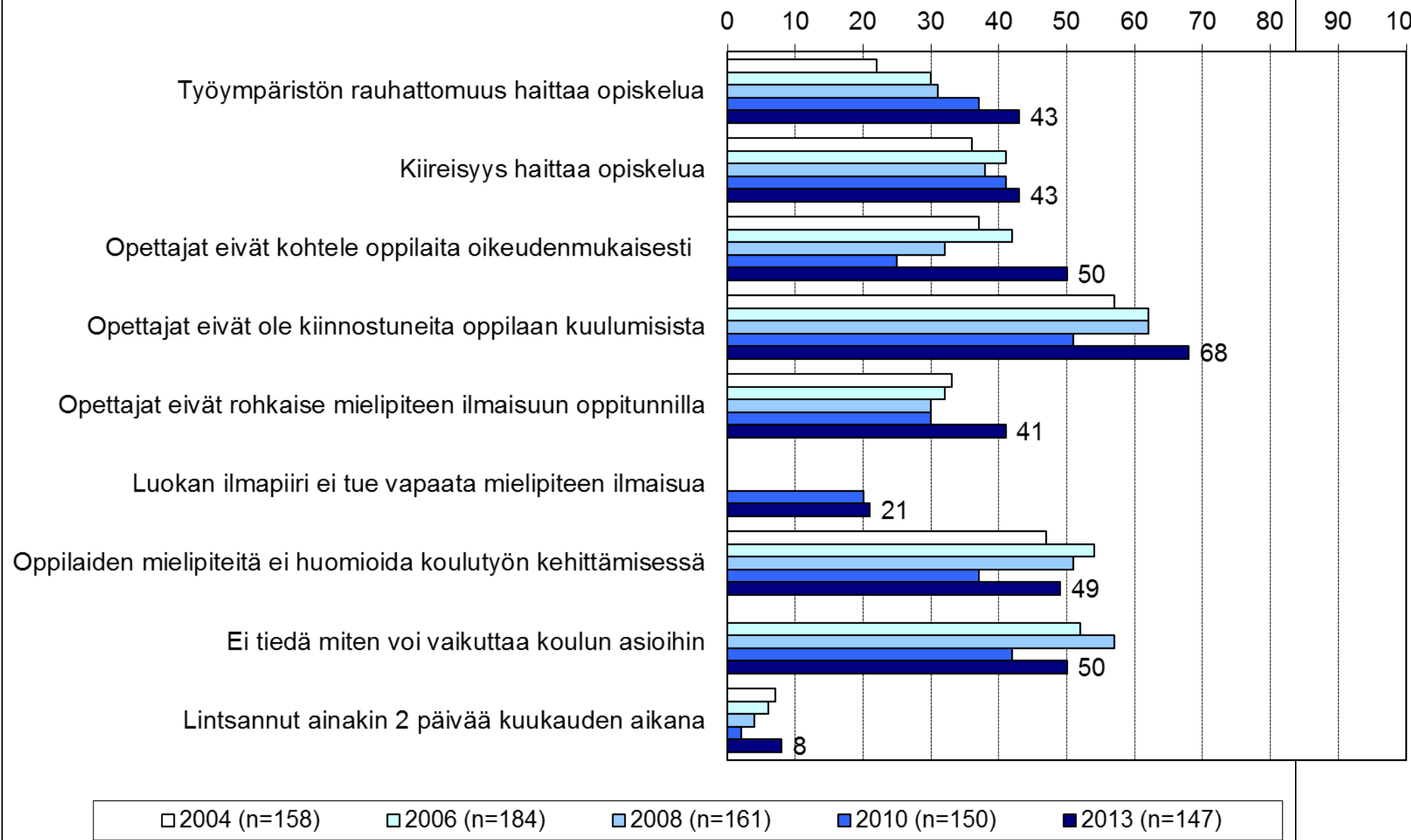
KOKEMUS OPPILASHUOLLON TUESTA	Ero sukupuolten välillä vuonna 2013	Ero Kanta-Hämeeseen vuonna 2013	Ero koko maahan vuonna 2013
*Kouluterveydenhoitajalle pääsyn kokeminen vaikeaksi		harvinaisempaa	harvinaisempaa
Koululääkärille pääsyn kokeminen vaikeaksi	työillä yleisempää	harvinaisempaa	harvinaisempaa
*Koulukuraattorille pääsyn kokeminen vaikeaksi		harvinaisempaa	harvinaisempaa
Koulupsykologille pääsyn kokeminen vaikeaksi		harvinaisempaa	harvinaisempaa
*Avun saaminen koulunkäynnin vaikeuksiin			
Avun hakeminen masentuneisuuteen			yleisempää

*Indikaattorin alhaisesta %-osuudesta johtuen huomioidaan pienemmät muutokset ja erot

TYÖILMAPIIRI JA OSALLISUUS

Tammela

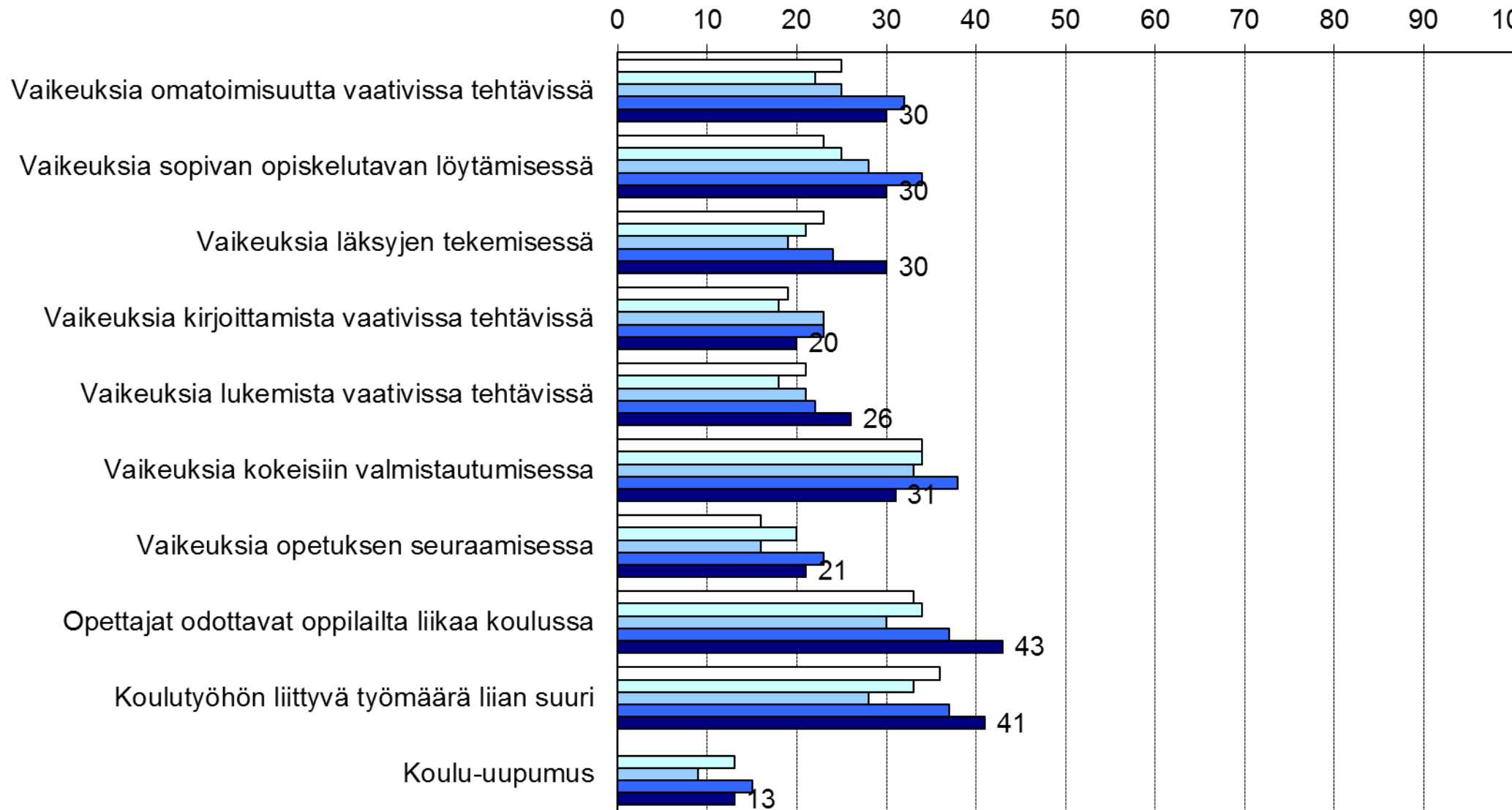
Vakioidut prosenttiosuudet

KOULUTYÖN KUORMITTAVUUS

Vakioidut prosenttiosuudet

Tammela

□ 2004 (n=158)

□ 2006 (n=184)

□ 2008 (n=161)

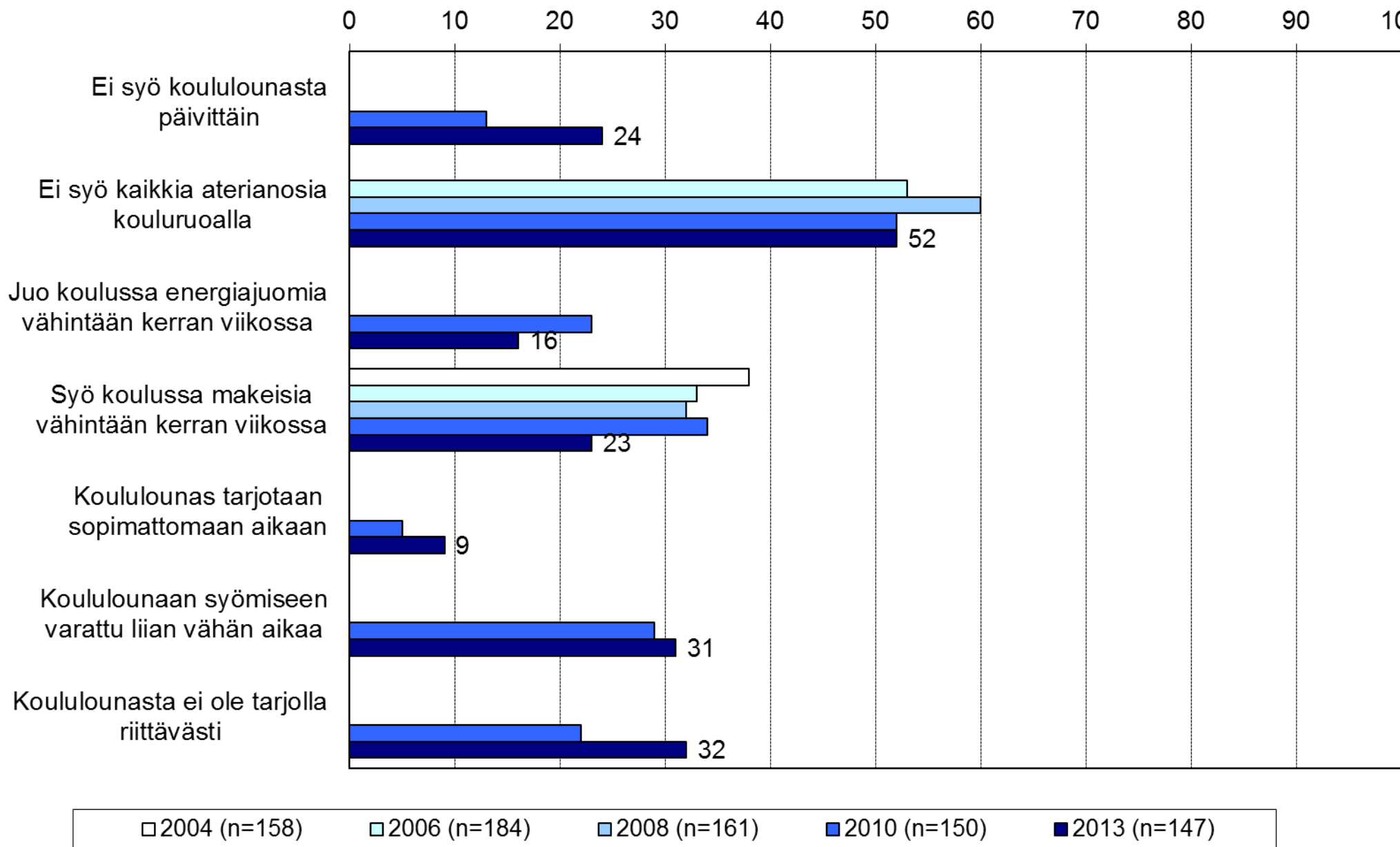
■ 2010 (n=150)

■ 2013 (n=147)

KOULURUOKAILU

Vakioidut prosenttiosuudet

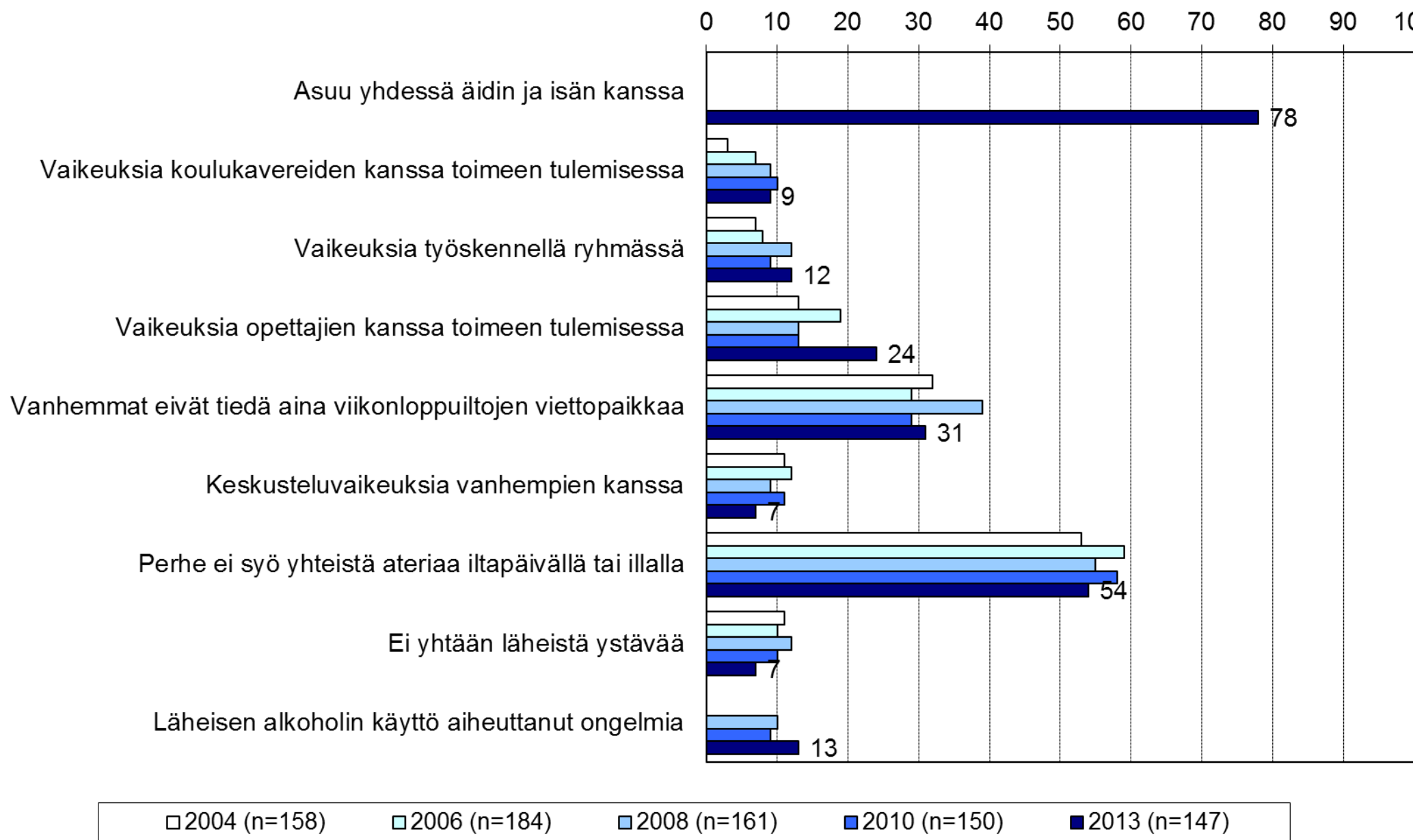
Tammela

SOSIAALISET SUHTEET

Vakioidut prosenttiosuudet

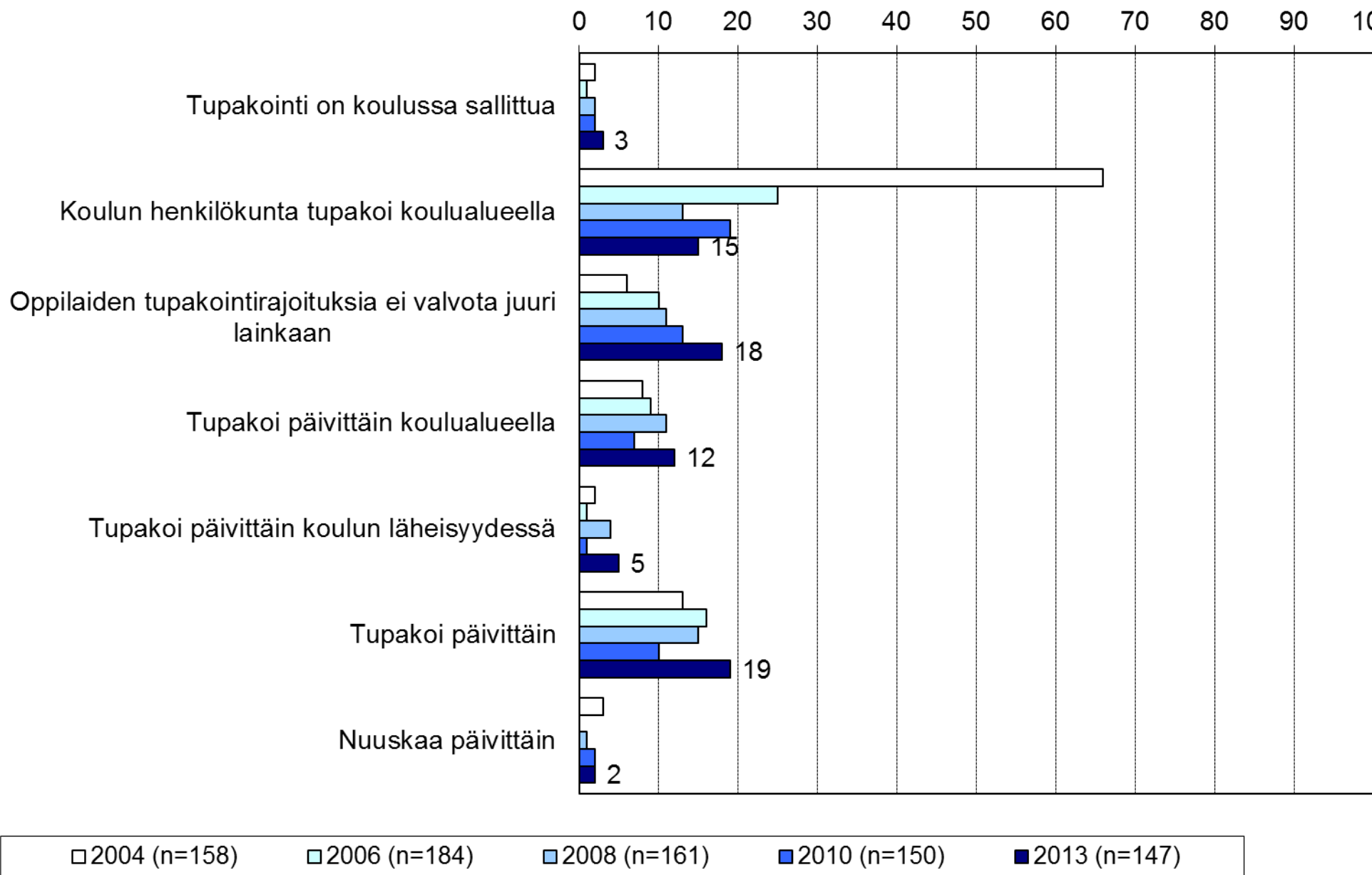
Tammela

TUPAKOINTI

Vakioidut prosenttiosuudet

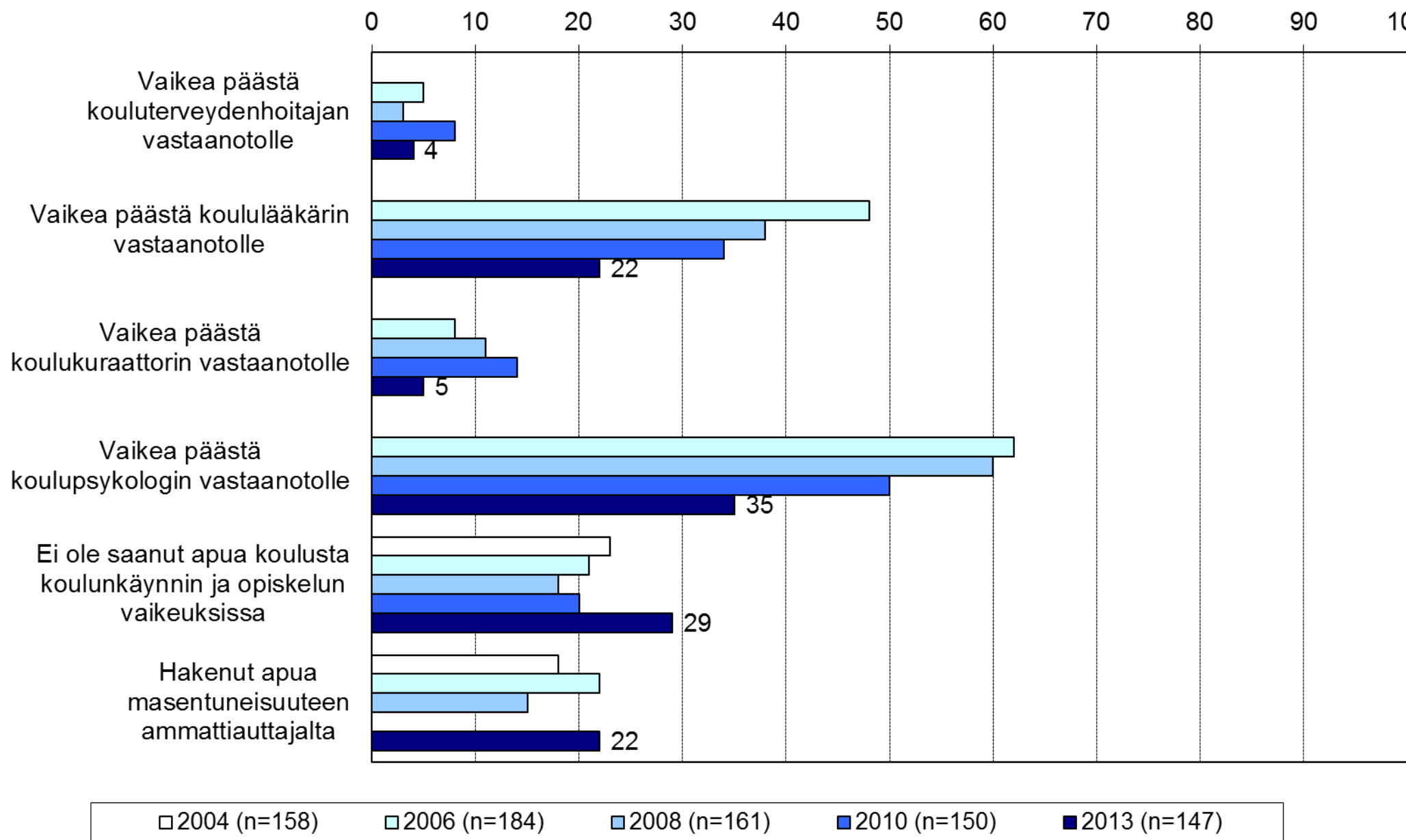
Tammela

KOKEMUS OPPILASHUOLLON TUESTA

Tammela

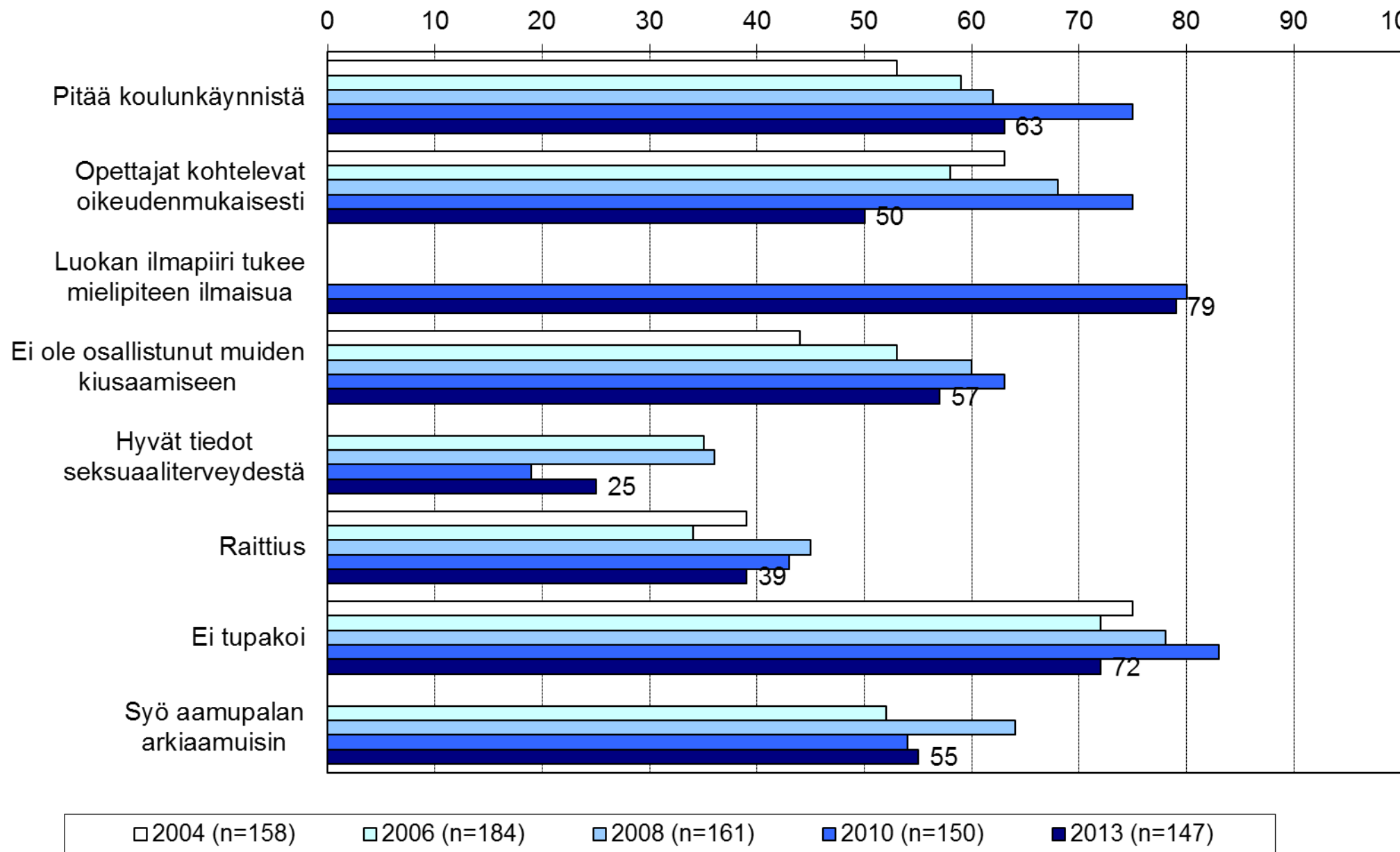
Vakioidut prosenttiosuudet

MYÖNTEISESTI ESITETTYJÄ INDIKAATTOREITA

Vakioidut prosenttiosuudet

Tammela

ILON- JA HUOLENAIHEET

Seuraavassa esitellään tiivistetysti ilon- ja huolenaiheet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilailla vuonna 2013. Mukaan on valittu merkittävät kahden viimeisimmän kyselyvuoden välillä ja pidemmällä aikavälillä tapahtuneet muutokset. Muutoksia ei esitetä tärkeysjärjestyksessä. Lisäksi on kerrottu, jos ilmiön esiintyvyys kunnassa on kokonaisluvuksi pyöristettynä nolla prosenttia.

Ilon- ja huolenaiheet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilailla

ILONAIHEET	HUOLENAIHEET
Muutokset verrattuna edelliseen kyselyvuoteen Vanhempien työttömyys vähentyi Keskusteluvaikkeudet vanhempien kanssa vähentyivät Perheen yhteinen ateriointi iltaisin lisääntyi Läheiset ystävyys-suhteet yleistyivät Opiskeluun liittyvät vaikeudet vähentyivät Koettu terveydentila parani Hampaiden harjaamistottumukset paranivat Liikunnan harrastaminen vapaa-ajalla lisääntyi Kouluterveydenhoitajan vastaanotolle pääsy koettiin helpommaksi Koululääkärin vastaanotolle pääsy koettiin helpommaksi Koulukuraattorin vastaanotolle pääsy koettiin helpommaksi Koulupsykologin vastaanotolle pääsy koettiin helpommaksi	Muutokset verrattuna edelliseen kyselyvuoteen Läheisen alkoholin käytön aiheuttamat ongelmat lisääntyivät Fyysistä uhkaa koettiin yleisemmin Koulun fyysiset työolot koettiin puutteellisemmiksi Koulutapaturmat lisääntyivät Koulun työilmapiiiri heikkeni Kuulluksi tuleminen koulussa vähentyi Koulutyön määrä koettiin yleisemmin liian suureksi Koulukiusatuksi joutuminen lisääntyi Lintsaaminen lisääntyi Tietoisuus tavoista vaikuttaa koulun asioihin vähentyi Ylipainoisia oli enemmän Koululounaan syöminen päivittäin vähentyi Päivittäinen tupakointi lisääntyi Humalajuominen lisääntyi Huumekekeilut lisääntyivät
Muutokset pidemmällä aikavälillä Koululääkärin vastaanotolle pääsy koettiin helpommaksi Koulupsykologin vastaanotolle pääsy koettiin helpommaksi	Muutokset pidemmällä aikavälillä Toistuva rikkeiden teko lisääntyi Koulun fyysiset työolot koettiin puutteellisemmiksi

4. Tammelan lapsi ja nuorisopoliittinen ohjelma- visio 2017

TAMMELA- LASTEN, NUORTEN JA PERHEIDEN KUNTA

Lapsi- ja nuorisopolitiikan peruseriaatteet ja arvot ovat turvallisuus, osallisuus, arvostus, luovuus ja kumppanuus-yhteistyö

VISIO 2017

Tavoitteena on päästä mukaan UNICEFin lapsiystävällinen kunta – malliin vuonna 2015, missä autetaan kuntia edistämään lapsen oikeuksien toteutumista.

Malli perustuu kansainväliseen esikuvaan, jota UNICEF on toteuttanut maailmalla vuodesta 1996. Suomalainen malli kehitettiin yhteistyössä Hämeenlinnan kaupungin kanssa 2012–2013. Mallia laajennetaan asteittain ja sen on tarkoitus olla avoin kaikille kunnille vuonna 2015.

Tammela on lapsi- ja perhemyönteinen kunta, jossa lapsilla ja nuorilla on hyvä, turvallinen, virikkeellinen ja kannustava kasvu- ja oppimisympäristö

Tammelassa vuoteen 2017 kiinnitetään erityistä huomiota lasten ja nuorten osallisuuteen vahvistamiseen, otetaan käyttöön vaikuttamismalli, jonka tarkoituksena on antaa kaikille lapsille ja nuorille mahdollisuus vaikuttaa omaan elämäänsä ja toimintaympäristöönsä.

Tammelan varhaiskasvatuksessa on käytössä lapsilähtöinen pienryhmätoiminta ja aktiivisen oppimisen leikkiympäristöön liittyvää pedagogiikkaa.

Perusopetuksen laatukriteereissä osallisuus ja vaikuttaminen näkyvät mm. oppilaskuntatoiminnassa ja vertaissovittelussa. Tammelassa jatketaan Lasten Parlamentin toimintaa ala-asteilla. Yläkoulun oppilaskuntatoimintaa kehitetään.

Kerhotoiminnan kautta saadaan jokaiselle lapselle ainakin yksi harrastus. Päiväkodit ja koulut olivat aktiivisesti mukana tapahtumien suunnittelussa ja toteutuksessa. Nuorisovaltuusto toimintaa kehitetään paikallisten ja valtakunnallisten koulutusten kautta. Nuori-ilta ja Tenavien Tammela-tilaisuudet järjestetään kerran valtuustokaudessa.

Nuorten ideoista kehitetään mm. uusia harrastustiloja ja alueita.

VAHVUUDET	HEIKKOUEDET
Voimavarat ja palveluiden tuottaminen • palvelujen saatavuus hyvä (myös lähipalveluja) • kouluissa toimivat ryhmäkoot (pienet ryhmäkoot) • järjestötoiminta- ja yhteistyöverkostot • uusi päiväkotitoiminta mahdollistaa palvelujen saatavuutta Palveluprosessit ja yhteistyö: moniammatillisuus ja yhteistyö eri tahojen kanssa psykososiaaliset palvelut kouluilla varhaisen puuttumisen työmenetelmien osaaminen seudullinen opetussuunnitelma uudistus vuodelle 2016 / varhaiskasvatus ja perusopetus Ympäristö: rakennettu ja luonnonympäristö: • paljon virkistys- ja ulkoilumahdollisuuksia (järvet, Eerikkilä kulttuuriympäristö, retkeily ja virkistäytyminen) Terveystilaan ja elämänhallintaan liittyvät vahvuudet: • Ulkoilu ja ulkoliikunta mahdollisuudet etenkin talviliikunnassa hyvät • Varhaiskasvatussuunnitelma	Voimavarat ja palveluiden tuottaminen henkilöresurssit puutteelliset monilla alueilla, esim. koulupsykologi, nuorisotyö, lastensuojelun sosiaalityö, puheterapia (vrt.lait, asetukset, suositukset) • ennaltaehkäisevä perhetyö • Kunnan hajanaisuus, paljon kyllä ja pitkät etäisyydet, perheiden eriarvoisuus • Lasten ja nuorten päiväkotitoiminta- ja kouluruokailujen ”einesruokailut ” Palveluprosessit ja yhteistyö: • neuvolan resurssit Ympäristö: rakennettu ja luonnonympäristö: haja-asutusalueiden ja taajamien leikkikenttien ylläpidon puuttuminen • tarvetta kasvillisuuden kohentamiseen ja valaistuksen parantamiseen virkistysalueilla • koulujen rakenteissa ja laadussa puutteita • koulukeskuksen piha-alue

• Seutuyhteistyö • lasten, nuorten ja perheiden osallisuutta edistetään	• sisäliikuntaliilojen vähäisyys
MAHDOLLISUUS	UHAT
Palveluprosessit ja yhteistyö • Neuvolan vauvaperhetyöhön panostaminen Ympäristö: rakennettu ja luonnonympäristö: • Kaavoituksessa huomioidaan jo alueen palvelut mm. kerhotilat ja liikunta-alueet Terveydentilaan ja elämänhallintaan liittyvät vahvuudet: • lähiruoka ja luomuruoka varhaiskasvatukseen ja kouluihin • Kunnan imagossa enemmän esille kestävä kehitys ja luonnon läheisyys • Tammelan ”brändi” luontoliikunta pitää	Terveydentilaan ja elämänhallintaan liittyvät uhat • nuorten tupakoinnin ja humalajuomisen ja muiden päihteiden käytön lisääntyminen • nuorten masentuneisuuden lisääntyminen • lasten ja nuorten ylipaino ja muiden ravitsemusongelmien lisääntyminen • vanhemmuuden puute • nuorten työllistymisen ongelmat • nuorten syrjäytyminen Voimavarat ja palvelut Perheiden tukiverkoston puutteellisuus Koulujen kunnon heikentyminen Liian pienet ryhmät kouluissa

5. Tammelan lapsi ja nuorisopoliittinen ohjelma- tavoiteohjelma 2014–2017

4.1 Moninaisuus ja yhdenvertaisuus			
Tavoite	Toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho
A) Kehittää kunnan palveluita ottaen huomioon erityistarpeet	Lisätään lasten ja nuorten erityispalveluja tuottavien tahojen yhteistyötä, esim. ottamalla käyttöön Omin jaloin- menetelmän	2014	FSHKY, Opetustoimi, Varhaiskasvatus, Nuorisotoimi
	Erityisnuorisotyön ennalta ehkäisevä työn kehittäminen Tammelan oppilaiden osalta Tölön koulussa	2014	Nuorisotoimi, Opetustoimi
	Erityisopetuksen tarpeen kartoitus, pienryhmä opetuksen saatavuus ja tarpeen kartoitus	2015	opetustoimi
		2015	
	Esi- ja alkuopetuksen yhteistyön kehittäminen (sujuva lapsen polku)	2015	varhaiskasvatus ja opetustoimi
B) Edistää suvaitsevaisuutta ja yhdenvertaisuutta kunnan palveluissa - luodaan ja kehitetään tehokkaita ehkäiseviä malleja syrjintätapauksia varten	Ylläpidetään Kivaa Koulu-toimintaa kaikissa kouluissa. Jatketaan vertaissovittelua ja kehitetään tukioppilastoiminta yläkoulussa	2014–2017	opetustoimi, nuorisotoimi, nuorisovaltuusto
	Liikkuva koulu-toiminta otetaan käyttöön joka koululla	2014	opetustoimi, liikuntatoimi
	Askeleittain ja turvataito-ohjelmat ovat käytössä, Tammelan päiväkodin kiusaamisen ehkäisy-		varhaiskasvatus

	ohjelma tehty keväällä 2013.	2014–2017	
C) Ohjata lapsia ja nuoria kansainvälisyyden pariin ja opettaa heitä arvostamaan erilaisuutta	Kansainvälinen viikko päiväkodeissa ja kouluissa järjestetään viikolla 44. Päivän suunnittelussa ovat mukana päiväkotien lapset ja koulujen oppilaat.	Vuosittain 2014–2017	varhaiskasvatus, opetustoimi, koulun oppilaskunta, nuorisotoimi, SRK, yhdistykset
4.2 Luova Tammela			
Tavoite	Toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho
A) Kehittää sekä monipuolistaa lapsille ja nuorille järjestettävää tapahtumatoimintaa ja kulttuuritaustaista harrastetoimintaa	Aktivoidaan yhdistyksiä avustusten avulla järjestämään monipuolista toimintaa lapsille ja nuorille. Järjestetään vuosittain yhdistys-ilta sekä koulutusta yhdistyksille Kehitetään lasten- ja nuorten harrastusten tukimahdollisuuksia	2014–2017 2015	vapaa-aikatoimi, yhdistykset, asukasyhdistykset vapaa-aikatoimi

B) Järjestää kuntalaisille lisää monikäyttöisiä harrastetiloja	Lisätään ja tehostetaan koulujen tilojen käyttöä koulupäivinä ja vapaa-aikana	2014–2017	opetustoimi, varhaiskasvatus, vapaa-aikatoimi
C) Lisätä lasten, nuorten ja perheiden ympäristökasvatusta ja kehittää heidän suhtautumista kierrätykseen sekä kestäviin elämäntapoihin	Vihreälippu-toiminta otetaan käyttöön mahdollisimman monilla kouluilla, päiväkodeilla ja nuorisotiloilla. Metsämörri- toimintaa laajennetaan myös alakouluille (1-2 lk) Ympäristö-teemaviikko, kutsu kylään tapahtumat päiväkodeissa vanhemmille ja alueen asukkaille	2016	varhaiskasvatus, opetus-toimi ja vapaa-aikatoimi
D) Lisätä lasten, nuorten ja perheiden luonnossa liikkumista	Kehitetään luonto-liikuntapainotteista esikoulutoimintaa varhaiskasvatuksessa. Kehitetään toimintaa niin, että 1-2-luokkien oppilaille tulee lisää luontopainotteisuutta opetussuunnitelmaan. Innostetaan kouluja pitämään metsätunteja. Järjestetään perheretkiä ja kuutamoretkiä. Tehdään yhteistyötä HAMK:n, Metsähallituksen ja Hämeen virkistysalueyhdistyksen kanssa ulkoilureittien ja siihen liittyvien palveluiden kehittämiseksi mm. Saaren Kansanpuistossa,	2015 2014–2015	varhaiskasvatus, opetustoimi, vapaa-aikatoimi, yhdistykset ja seurakunta vapaa-aikatoimi, varhaiskasvatus, HAMK, Metsähallitus, Virkistysalueyhdistys,

	Kyynärän alueella sekä Onkimaanjärven alueella.		Eerikkilä
4.3 Digitaalinen sukupolvi			
Tavoite	Toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho
A) Tutustutaan lasten ja nuorten kanssa mediaympäristöihin tuetusti, turvallisesti ja ohjatusti	Mediakasvatuksen huomioiminen tehtäessä seuraavaa perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen opetussuunnitelmaa Jokaisessa päiväkodin ryhmässä ja alakouluissa on käytettävissä tietokone lapsille. Koulujen ja päiväkotien tietotekniikan varustusta parannettaisiin vastaamaan uuden opetussuunnitelman velvoitteita.	2015–2016 2016 2017	opetustoimi, varhaiskasvatus varhaiskasvatus, opetustoimi
B) Lisätään kouluissa tapahtuvaa lasten ja nuorten mediakasvatusta	Opettajista koulutetaan Sosiaalisen Median asiantuntijoita Tammelalaisten lasten medialukutaitoja/tietoteknisiä lukutaitoja voidaan kehittää vastaamaan	2014–2017 2014-2017	opetustoimi opetustoimi, varhaiskasvatus

	valtakunnallista tasoa.		
C) Kehitetään vanhempien mediakasvatusta ja – lukutaitoa	Järjestetään vanhempieniltojen yhteydessä luentoja sosiaalisesta mediasta ulkopuolisia asiantuntijoita. Ohjeita vanhemmille vaaroista ja riskeistä..	2014–2017	opetustoimi ja nuorisotoimi
4.4 Lasten ja nuorten osallistuminen			
Tavoite	Toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho
A) Kehittää ja ylläpitää lasten ja nuorten osallistumisen kanavia	Jatketaan Tammelan Lasten Parlamentti toimintaa Koulutetaan Nuorisovaltuuston jäseniä Koulukeskuksen oppilaskunnan kehittäminen	2014–2017 2014–2017	nuorisotoimi, opetustoimi, nuorisovaltuusto opetustoimi, nuorisotoimi
B) Kuulla lapsia ja nuoria heidän ikätasoonsa sopivalla tavalla	Järjestetään Nuori-ilta ja Tenavien Tammela-tilaisuudet Koulukeskuksen yläluokkien hyvinvointitiimin hanke, missä tarkoituksena on koulun pihan viihtyvyyden lisäämiseksi. Nyt ajatuksena on koota nuorten keskuudesta ryhmä, joka lähtee suunnittelemaan millaisia penkkejä pihalle hankitaan ja järjestää	2014 ja 2016 2014–2017	nuorisotoimi, nuorisovaltuusto, lasten parlamentti opetustoimi, nuorisotoimi, oppilaskunta

	tarvittaessa äänestyksen asiasta. Tiimissä aloitetaan myös työ kodin ja koulun välisen yhteistyön kehittämiseksi. Vanhemmat kouluun -päivän toteuttamismahdollisuuksia pohditaan.		
C) Aktivoida nuoria ottamaan osaa omien asioidensa eteenpäin viemiseen	Nuoria aktivoidaan oma-aloitteisuuteen kesätyöpaikan haussa Järjestää koulutusta nuorisovaltuuston jäsenille aloitteiden ja esitysten eteenpäin viemisestä	2014–2017 2015	nuorisotoimi nuorisotoimi, nuorisovaltuusto
D) Otetaan lasten ja nuorten mielipiteet oikeasti huomioon kunnallisessa päätöksen teossa	Hallintokunnat pyytävät lausuntoja nuorisovaltuustolta ja Lasten Parlamentilta ja kouluilta entistä enemmän.	2014–2017	Kaikki
4.5 Perheiden tukeminen			
Tavoite	Toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho
A) Kehitetään perhepalveluita ”matalan kynnyksen” suuntaan	Avointen päivähoitopalveluiden kehittäminen Koululaisten aamu -ja iltapäivätoiminnan kehittäminen	2014–2017	varhaiskasvatus, opetustoimi järjestöt

	ja palveluiden laajentaminen Perhekerhojen järjestäminen, missä vanhemmat ja lapset urheilevat tai tekevät kädentaitoja yhdessä	2014	Nuorisotoimi, Srk, järjestöt
B) Lisätään ja kehitetään kunnan eri toimijoiden välistä yhteistyötä	Lasten ja Nuorten ohjaus- ja palveluverkoston kehittäminen tavoitteellisempaan suuntaan, lapsi- ja nuorisopoliittisen ohjelman seuranta Kehitetään seudullista neuvolan perhetukea, millä pyritään perheiden varhaiseen tukeen löytää arjen selviytymiskeinot ja keskinäinen vuorovaikutus Seudullinen neuvolan lapsiperheiden kotiapupalvelun laajentaminen	2015 2015 2016	Nuorisotoimi, FSHKY, Opetustoimi, Poliisi, työvoimatoimisto, Srk, työpaja FSHKY, opetustoimi, varhaiskasvatus

4.6 Varhainen hyvinvoinnin tukeminen ja erityisryhmien tuki

Tavoite	Toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho
A) Tunnistaa perheiden ongelmat ajoissa ja puuttua niihin	Perheiden tukeminen, ongelmien tunnistaminen ajoissa: neuvolan ja koulun laajat tarkastukset jatkuvat, siinä lapsen ja koko perheen hyvinvointiarvio (seuranta, ohjaus tarvittaessa muihin palveluihin) Ennaltaehkäisevä perhetyötä edistetään kouluttamalla vapaaehtoisia tukihenkilöitä niille perheille, jotka tarvitsevat tukea. Lapsiperheiden kotipalvelutoimintaa kehitetään	2014–2017 syksy 2014	FSHKY, Opetustoimi Nuorisotoimi, SPR, MLL, FSHKY

	yhdessä lastensuojelun ja muiden tahojen kanssa. Ennaltaehkäisevä nuorisotyötä kehitetään Seudullisen Ankkuri-tiimin tarkoituksena on ehkäistä lasten ja nuorten syrjäytymistä seuraavin toimenpitein: 1.Varhainen puuttuminen alaikäisten rikolliseen käyttäytymiseen, nuoren asiakkaan kokonaisvaltaisen elämäntilanteen ja avun tarpeen selvittäminen sekä tarkoituksenmukaisen avun/tuen piiriin ohjaaminen. 2.Nopea puuttuminen lähisuhde-, perheväkivaltaan ja tarkoituksenmukaisen avun/tuen piiriin ohjaaminen. 3.Sisäisen turvallisuuden lisääminen moniammatillisella yhteistyöllä.	2014–2017 2014–2017 2014–2017	FSHKY nuorisotoimi, opetustoimi, varhaiskasvatus, SRK poliisi, FSHKY nuorisotoimi, opetustoimi
B) Kehittää kunnan yhteisiä ja yhtenäisiä toimintamalleja nuoren hyvinvoinnin lisäämiseksi	Seutukunnallisen VARPU:n aktiivinen käyttäminen Kirjataan nuorten palvelupolku	2014–2017 2015	nuorisotoimi, FSHKY nuorisotoimi, FSHKY
4.7 Kaikkien nuorten saaminen koulutukseen ja työelämään			
Tavoite	Toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho
A) Pyritään tunnistamaan	Seudullinen Etsivän nuorisotyön jatkuminen	2014–2017	opetustoimi,

syрjäytymisvaarassa oleva nuori ja tarjotaan hänelle apua	Työпajan, etsivän nuorisotyön ja opetustoimen ja FSHKY:n verkoston kehittäminen nuorten hyväksi Varhainen puuttuminen alaikäisten rikolliseen käyttäytymiseen, nuoren asiakkaan kokonaisvaltaisen elämäntilanteen ja avun tarpeen selvittäminen sekä tarkoituksenmukaisen avun/tuen piiriin ohjaaminen	2014–2017	nuorisotoimi, FSHKY työпaja poliisi, ankkuri tiimi, FHKKY, opetustoimi, Etsivä nuorisotyö
B) Lisätään kouluissa ja nuorisotoimessa tiedottamista opiskelumahdollisuuksista	Järjestetään nuorille (9-luokka) matka Next Step-messuille	2014-2017	opetustoimi ja nuorisotoimi
C) tuetaan nuorta työelämään tutustumisessa	Tarjotaan mahdollisimman monelle nuorelle kesätyötä ja koulunsa keskeyttäneille tukitoimia mm. työkokeilua kunnan eri yksiköissä ja Intro-työпajalla	2014–2017	Kaikki
d) etsivä nuorisotyö	Tarjotaan apua etsivän työn kautta alle 29-vuotiaille nuoria, jotka ovat koulutuksen tai työmarkkinoiden ulkopuolella tai jotka tarvitsevat tukea saavuttaakseen tarvitsemansa palvelut. Etsivä nuorisotyö tarjoaa nuorelle varhaista tukea, jos nuori sitä itse haluaa	2014–2017	Etsivä nuorisotyö, Intro työпaja, opetustoimi, seudullinen etsivä nuorisotyö
4.8 Terveiden ja hyvinvoinnin edistäminen ja erojen kaventaminen			
Tavoite	Toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho
A) Liikkuva tammelalainen lapsi- ja nuori	Lisätään liikunnan määrä varhaiskasvatuksessa, koulussa ja nuorisotyössä Pyritään lisäämään tarkemmalla suunnittelulla	2014–2017	Varhaiskasvatus, opetustoimi, vapaa-aikatoimi

	liikuntatilojen päiväkäyttöä. Lisätään ohjattua välituntiliikuntaa. Kaikki koulut mukana liikkuva-koulu-toiminnassa Tavoitteena on Tammelan päiväkodin lapsille yksi tunti viikossa päiväaikaan koulukeskuksen salivuoroa		
B) Kehitetään terveiden elämäntapojen opetusta ja neuvontaa peruskouluissa	Hyvinvointipäivät alakouluissa sekä teemapäivä yläkoulussa yhteistyössä opetustoimen kanssa Kouluterveydenhuollossa painotetaan unen, levon, terveellisen ravinnon, liikunnan ja päihteettömyyden merkitystä yhteistyössä lasten ja nuorten perheiden kanssa Hyvän käytöksen tempauksia ja teemapäiviä	2014–2017 2014–2017 14–2017	opetustoimi ja nuorisotoimi FSHKY, Opetustoimi
C) Puututaan lasten, nuorten ja perheiden mielenterveysongelmiin mahdollisimman aikaisessa vaiheessa	Lasten ja nuorten mielenterveysongelmiin puuttuminen: neuvolan ja koulun ”mielialaseulat” jatkuvat. Apua saa perustasolla kouluissa (kuraattori, psykologi, sosiaalihoaja ja terveydenhoitaja) Tammelan koulut ovat mukana Friends-toiminnassa. Se on lasten ja nuorten mielen hyvinvointia tukeva sekä ahdistusta ja masennusta ennaltaehkäisevä ohjelma. Se on suunniteltu käytettäväksi ala- ja yläkouluissa, terveydenhuollon piirissä tai muussa ympäristössä lasten ja nuorten kanssa. Lukioikäisten ja ammattikoulutuksessa olevien nuorten	2014–2017	Opetustoimi, FSHKY FSHKY, opetustoimi,

	mielenterveyspalveluiden resurssien lisäys	2015-2017	
D) Puututaan moniammatillisesti päihteiden aiheuttamiin ongelmiin perheissä	Hyödynnetään olemassa olevien tahojen palveluita mm. A-klinikka, FSHK, lastensuojelu ja oppilashuolto. Pyritään madaltamaan palveluihin hakeutuvien kynnystä.	2014–2017	Kaikki
E) Lisätään lasten- ja nuorten liikenneturvallisuutta Tammelassa	Toteutetaan seudullista liikenneturvasuunnitelmaa	2014–2017	Opetustoimi, poliisi, nuorisotoimi, tekninen toimi
	Toteutetaan poliisin ja koulujen kanssa liikenneturvallisuuspäivä keväisin kouluilla	2014–2017	Opetustoimi, poliisi,
	Poliisi vieraillee Manttaalilla kaksi kertaa vuodessa kertomassa nuorten turvallisuudesta	2014–2017	Nuorisotoimi
4.9 Asuminen ja ympäristö			
Tavoite	Toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho
A) Nuorille pyritään saamaan ensiasuntoja Tammelassa	Asunto-ohjelmassa otetaan huomioon alle 29-vuotiaat asunnon tarvitsijat sekä pyritään aikaansaamaan vuokra-asuntoja perheille. Yhdestä kunnan vuokra-asunnosta tehdään ns. nuoren tukiasunto, missä tehdään yhteistyötä etsivän nuorisotyön ja aikuissosiaalityön kanssa.	2015	kunnanhallitus, etsivä nuorisotyö, aikuissosiaalityö

B) Puistoja, leikki-alueita ja lähiliikuntapaikkoja kehitetään mahdollisimman lapsia ja nuoria aktivoivaksi	Liikuntaa edistävät ja motivoivat leikkipuistot, lähiliikunta-alueet, päiväkotien pihilla (aidat, portit, valaistus, valvontakamerat) ja liikuntakeskuksen alue	2014	tekninen toimi, nuorisotoimi, varhaiskasvatus
C) Kaavoituksessa otetaan huomioon lasten ja nuorten näkökulmat	Kaavoitusta lähdetään kehittämään enemmän lasten ja nuorten näkökulmasta	2015	tekninen toimi, opetustoimi, varhaiskasvatus, liikuntatoimi, nuorisotoimi

6. Seuranta

Lapsi- ja nuorisopoliittisen ohjelman laatimisessa on lähdetty jatkuvuuden periaatteesta, niin että sen toteutumista arvioidaan kerran vuodessa lasten ja nuorten ohjaus - ja palveluverkoston kautta.

Jatkuvuuden periaate tarkoittaa myös, että toimintojen toteutuminen ja arviointi liittyy oleellisesti kunkin toimintayksikön työkäytäntöihin. Toteutumisen arvioinnissa on ajatuksena se, että myös palvelujen käyttäjät osallistuisivat mahdollisuuksien mukaan arviointiin.

Tätä voidaan toteuttaa erilaisten asiakaskyselyjen, haastattelujen ja muiden asiakkaita osallistuvien selvitysten avulla.

Koko ohjelma käydään uudestaan läpi vuoden 2017 lopulla, jonka jälkeen käynnistetään ohjelman uusi päivittäminen.

Ohjelma luovutetaan kunnanhallitukselle ja edelleen kunnanvaltuustolle hyväksyttäväksi keväällä 2014.

Lapsi- ja nuorisopoliittisesta ohjelmasta tiedotetaan myös lasten ja nuorten toimintaa järjestäville yhdistyksille. Myös yhdistys-illassa vuosittain otetaan esille ohjelma ja sen toimenpiteet.

